

STATENS TILBUD

VED

REINDRIFTSAVTALEFORHANDLINGENE

FOR

AVTALEÅRET 2020/2021

Oslo 5. februar 2020

Innhold

1	INNLEDNING	6
2	NRLS KRAV	6
2.1	NRLs krav - grunnlag og prioriteringer	6
2.2	Statens forhandlingsutvalgs vurdering av NRLs krav	7
3	SAMETINGETS INNSPILL	8
4	GRUNNLAGET FOR FORHANDLINGENE	9
5	POLITISKE FØRINGER	9
5.1	Stortingsmelding om reindrift	9
5.2	Stortingets behandling av reindrifftsavtaleproposisjonen de fem siste år	10
5.3	Granavolden-plattformen	11
6	REINDRIFTSAVTALEN SOM REINDRIFTSPOLITISK VIRKEMIDDEL	12
6.1	Kort om utviklingen av reindrifftsavtalen	12
6.2	Inneværende reindrifftsavtale	13
7	DEN ØKONOMISKE UTVIKLINGEN I REINDRIFTEN	13
7.1	Totalregnskapet for reindriften	13
7.2	Totalregnskapet for 2018 fordelt på reinbeiteområde	14
7.3	Sidaandelens økonomi	16
8	ENKELTE UTVIKLINGSTREKK	19
8.1	Sysselsetting	19
8.2	Reintallsutvikling	21
8.3	Utvikling av lavbeitene i Finnmark	22
8.4	Nærmere om slakteuttaket	24
8.5	Produktivitet	25
8.6	Prisutvikling	26

8.7	Markeds- og lagersituasjonen	27
8.8	Klima og reindrift	28
9	OMPRIORITERINGER I REINDRIFTSAVTALEN 2019/2020	29
9.1	Bruk av mindreforbruket fra 2019	29
9.1.2	Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder	29
9.1.3	Kompetanseprogram for bedre internkontroll og selvstyre i reindriftsnæringen	30
9.1.4	Reineiernes kostnader ved møter i beredskapsutvalgene vinteren 2020	30
10	STATENS TILBUD TIL REINDRIFTSAVTALEN 2020/2021	31
10.1	Innledning	31
10.2	En tilpasset økonomisk politikk	31
10.3	Statens forhandlingsutvalgs prioriteringer	31
10.4	Regelverk	33
10.5	Bevilgning over statsbudsjettet 2021	33
10.5.1	Bevilgningsramme	33
10.5.2	Priser	33
10.6	Utviklings- og investeringstiltak (RUF)	33
10.6.1	Kapittel 1151 post 51 – Reindriftens utviklingsfond	33
10.6.2	Økonomisk ramme	34
10.6.3	Kvinnerettede tiltak	35
10.6.4	Forskning og utvikling	35
10.6.5	Konfliktforebyggende tiltak	36
10.6.6	Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	36
10.6.7	Fagbrevordningen	36
10.6.8	Markedstiltak	37
10.6.9	Reintransport/pramming	38
10.6.10	Reindriftsanlegg	38
10.6.11	Lærings- og omsorgsbaserte tjenester	38
10.6.12	Oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein	39
10.6.13	Midler til kriseberedskap	39
10.6.14	Frakttilskudd	40

10.6.15	Rapportering av slaktet rein	40
10.6.16	HMS –tjeneste i reindriften	40
10.6.17	Videreutvikling av reindriften arealbrukskart	41
10.6.18	Utestenging fra vinterbeiter i Sverige	41
10.6.19	Andre ordninger som sorterer under RUF	42
10.7	Utredninger	42
10.7.1	Helsetjeneste for rein	42
10.7.2	Styrking av distriktene i arealsaker – bistand og kompetanse	42
10.7.3	Gjennomgang av kostnadssenkende og direkte tilskudd	43
10.8	Kostnadssenkende og direkte tilskudd	43
10.8.1	Økonomisk ramme	43
10.8.2	Distriktstilskudd	43
10.8.3	Produksjonspremie	44
10.8.4	Kalveslaktetilskudd	44
10.8.5	Særskilt driftstilskudd til ungdom	44
10.8.6	Etableringstilskudd	45
10.8.7	Ektefelle-/samboertillegg	45
10.8.8	Særskilt driftstilskudd til kvinner	45
10.9	Velferdsordninger	45
10.9.1	Tidligpensjonsordning	45
10.9.2	Avløsning ved svangerskap og fødsel	46
10.9.3	Øvrige velferdsordninger	46
10.10	Organisasjonstilskudd	46
11	FORDELING AV TILBUDETS RAMME	48
12	OMTALE AV FORHOLD UTENFOR RAMMEN FOR REINDRIFTSAVTALEFORHANDLINGENE	50
12.1	Landbruks- og matdepartementet	50
12.1.1	Forbud mot bruk av salt- og mineralsteiner - Forbud mot å plassere husdyr på beite i Nordfjella	50
12.1.2	Privat slakting og omsetning av reinkjøtt	50
12.1.3	Evaluering av endringene i den offentlige forvaltningen av reindriften	50
12.1.4	Bedring av rammebetingelser for reindriften i Trollheimen	50
12.1.5	Forslaget til ny fjellov	51

12.1.6	Retningslinjer for mekling i henhold til reindrifftsloven § 73	51
12.1.7	Forhandlinger om reinbeitekonvensjon	51
12.2	Klima- og miljødepartementet	51
12.3	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	51
12.3.1	Lovfesting av konsultasjoner	52
12.3.2	Oppfølgingen av Samerettsutvalget 2	52
12.4	Samferdselsdepartementet	52
12.4.1	Forbud mot veisaltning på utsatte veier i reinbeiteområdene	52
12.4.2	Reinpåkjørsler-vei-jernbane	53
12.4.3	Erstatningssatser for rein drept på jernbane	53
12.5	Finansdepartementet	53

1 Innledning

Statens forhandlingsutvalg viser til Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) sitt krav av 9. januar 2020 til forhandlingene om Reindriftsavtalen 2020/2021, og legger med dette fram statens tilbud og tilsvarende. Tilbudet legges fram som grunnlag for videre forhandlinger.

Årets forhandlinger gjelder budsjettåret 2021. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2020-2021) for Landbruks- og matdepartementet (LMD). Stortingsproposisjonen om reindriftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen. Proposisjonen vil i utgangspunktet ikke inneholde forslag til budsjettvedtak utover omdisponeringer mellom poster for 2020. Imidlertid forutsettes det at Stortinget ved sin behandling av proposisjonen gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindriftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2020.

I kapittel 2 kommenteres NRLs krav. I kapittel 3 redegjøres det for Sametingets innspill til årets forhandlinger. I kapittel 4 gjennomgås grunnlaget for forhandlingene. I kapittel 5 gis en beskrivelse av politiske føringer for reindriftspolitikken. I kapittel 6 gis en beskrivelse av reindriftsavtalen som reindriftspolitisk virkemiddel. Kapittel 7 gir en beskrivelse av den økonomiske utviklingen i reindriften. Kapittel 8 går gjennom enkelte utviklingstrekk, og kapittel 9 omhandler omprioriteringene i reindriftsavtalen 2020/2021. Kapittel 10 inneholder statens tilbud til forhandlingene om reindriftsavtalen 2020/2021. Kapittel gir en oversikt over fordelingen av tilbudets ramme. I kapittel 12 omtales enkelte av de spørsmål som NRL har reist i sitt krav, og som ligger utenfor rammene for avtaleforhandlingene.

Statens forhandlingsutvalg viser også til Sametingets innspill av 5. desember 2019 til reindriftsforhandlingene, samt til møte mellom Sametingsråd Silje Karine Muotka og statssekretær Widar Skogan den 8. januar 2020.

2 NRLs krav

2.1 NRLs krav - grunnlag og prioriteringer

NRL overleverte Staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD) sitt krav til forhandlingene om Reindriftsavtalen 2020/2021 den 9. januar 2020. Kravet har en økonomisk ramme på 236,65 mill. kroner, en økning på 100,55 mill. kroner i forhold til gjeldende avtale på 136,1 mill. kroner.

NRL viser til målet om at reindriften skal være økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig.

For å nå målene om en bærekraftig næring, viser NRL til at dette er avhengig av bl.a. følgende grunnleggende elementer:

- At retten til stabile og forutsigbare beitearealer sikres mot inngrep og forstyrrelser.
- At rovvilttap, tog- og bilpåkjørslar m.m. reduseres.
- At reindriftsutøvernes rett til selvbestemmelse gjennom medvirkning og innflytelse sikres og etterleves i forvaltningen.
- At reindriftens tradisjons- og erfaringsbaserte kunnskaper respekteres, vektlegges og etterleves i forvaltningen.
- At næringen sikres god produktivitet, markedstilgang, kostnadseffektivitet og gode priser på reinprodukter.
- At næringen sikres gode og rettferdige skatte- og avgiftsordninger.

- At reindriftsutøverne sikres gode rekrutterings- og generasjonsovergangsordninger.
- At reindriftsutøverne sikres tilgang til nødvendige HMS- og velferdsordninger.
- At distriktene sikres ressurser til å ivareta sine interesser.

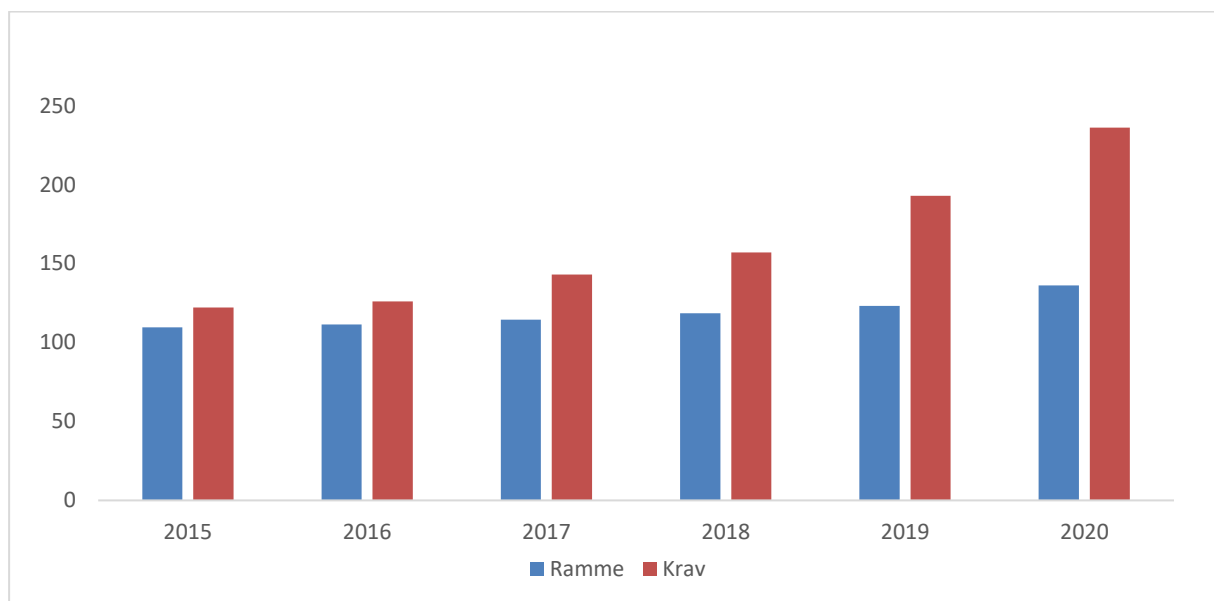
For avtaleåret 2020/2021 ønsker NRL å prioritere følgende tiltak:

- Øke reindriftsfradraget til samme nivå som jordbruksfradraget.
- Øke de frie midlene i RUF.
- Øke distriktstilskuddet for å styrke distriktenes arbeid med arealsaker og lovpålagte oppgaver, herunder etablere reindriftsfaglige plankonsulenter i reindriftsområdene.
- Styrke ordninger knyttet til tidligpensjon og velferdsordninger.
- Øke de direkte tilskuddene.
- Opprette klima- og miljøtilskudd for utmarksbeite i reindriften.

2.2 Statens forhandlingsutvalgs vurdering av NRLs krav

Kravet fra NRL har en økonomisk ramme på 236,65 mill. kroner, en økning på hele 100,55 mill. kroner i forhold til gjeldende avtale på 136,1 mill. kroner. Dette utgjør en økning på om lag 74 pst.

NRLs krav i 2019 var til sammenligning på 192,96 mill. kroner, en økning på 69,86 mill. kroner i forhold til daværende avtale på 123,1 mill. kroner. Dette utgjorde en økning på om lag 57 pst.

Figur 2.1 Forholdet mellom krav og ramme 2015-2020

Figur 2.1 viser forholdet mellom krav og ramme de siste seks årene. Statens forhandlingsutvalg viser til at i 2015 utgjorde kravet 11,6 pst. av daværende ramme, mens i 2020 har kravet i forhold til gjeldende avtale økt til hele 74 pst.

Kravet for Reindriftsavtalen 2020/2021 er omfattende, både i økonomisk ramme og i innhold. Det kreves etablering av en rekke nye tilskuddsordninger. Samtidig kreves det gjeninnføring av ordninger som er blitt avvirket de siste årene. Det registreres at det i enda større grad enn i tidligere krav, gjøres en sammenligning med jordbruket og de ordninger som er etablert over

jordbruksavtalen. Statens forhandlingsutvalg påpeker at NRLs krav er særlig utfordrende med tanke på at NRL i liten grad har foretatt en prioritering av de ulike tiltakene.

Statens forhandlingsutvalg mener NRL har underestimert behovet når det gjelder kostnadssenkende og direkte tilskudd. I tillegg utgjør de kravene som ligger på utsiden av reindrifftsavtalen i realiteten en større ramme enn 236,65 mill. kroner.

Enkelte av de krav som er fremmet er ikke naturlig å omtale og vurdere i dette tilbudet. Årsaken til dette er blant annet manglende analyse og underbygning av disse kravene. Statens forhandlingsutvalg har derfor prioritert å omtale det som er direkte relevant for avtalen, og problemstillinger som man i dag har forutsetninger for å drøfte og analysere under avtaleforhandlingene.

Statens forhandlingsutvalg viser til at det er etablert kontakt med Klima- og miljødepartementet, Samferdselsdepartementet med forespørsel om en vurdering av de krav som er fremmet under andre departementers ansvarsområde. Der det er naturlig, er tilbakemeldingene innarbeidet i statens tilbud.

For øvrig legges det opp til som tidligere at NRL får møte med politisk ledelse i andre departement for å drøfte nærmere de krav som ligger utenfor avtaleforhandlingene. LMD vil bidra til at slike møter blir fastsatt og gjennomført.

3 Sametingets innspill

Sametinget har observatørstatus i de årlige reindrifftsavtaleforhandlingene, og følger forhandlingene. Dette innebærer at Sametingets representant følger de interne møtene på statens side under forhandlingene. Videre har Sametinget, i henhold til § 4 i *Hovedavtalen for reindriften*, anledning til å uttale seg om reindrifftsavtalen før Stortinget behandler den årlige stortingsproposisjonen om reindrifftsavtalen.

Sametinget behandlet sitt innspill til årets forhandlinger under sitt plenumsmøte i desember 2019. Innspillet ble presentert i et eget møte med politisk ledelse i LMD og Sametinget den 8. januar 2020.

I møtet i forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2018/2019, anmodet Sametinget om at det må komme tydeligere fram i forhandlingsdokumentene hvilke områder i innspillet fra Sametinget som er fulgt opp fra statens side. I statens tilbud ble dette fulgt opp ved at sammenfallende prioriteringer med Sametinget ble understreket. Dette vil også bli gjennomført i år.

I sitt innspill ber Sametinget om at avtalepartene prioriterer tiltak som sikrer reindriftens arealgrunnlag, tiltak som legger til rette for en positiv økonomisk utvikling, virkemidler som sikrer rekruttering og kompetanseheving og virkemidler som støtter opp om kulturell bærekraft og den familiebaserte reindriften. Videre foreslås tiltak som sikrer velferdsordninger og HMS-tiltak.

I tillegg opprettholder Sametinget tidligere krav om at det gjennomføres konsultasjoner om statens tilbud før overlevering til NRL.

Slik som tidligere år er kravet om konsultasjoner om statens tilbud avvist. Bakgrunnen for denne avvisningen er at en etablering av en konsultasjonsordning, i tillegg til de ordinære forhandlingene, ikke vil samsvare med bakgrunnen og formålet med næringsavtalen. Gjennomføring av konsultasjoner med Sametinget om innretningen av statens tilbud vil begrense avtalepartenes handlingsrom, og etter departementets vurdering ikke være forenlig med hva som var, og er, intensjonen med næringsavtalene. Regjeringens politikk er å

videreføre gjeldende hovedavtale og med det opprettholde en reindrifftsavtale inngått mellom staten ved LMD og reindrifftsneringen representert ved NRL. Dette er senest kommunisert i den siste reindrifftsmeldingen.

4 Grunnlaget for forhandlingene

Reindrifftsavtaleforhandlingene gjennomføres etter de bestemmelser som er gitt i Hovedavtalen for reindrifften. Hovedavtalen ble inngått mellom staten ved Landbruksdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) 26. februar 1993. I henhold til § 2 i avtalen skal Landbruks- og matdepartementet og NRL føre forhandlinger om en løpende reindrifftsavtale med tiltak som tar sikte på en utvikling av reindrifftsneringen i samsvar med de til enhver tid vedtatte mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken.

Partene fører forhandlinger om reindrifftsavtalen hvert år. Perioden for de årlige avtalene løper fra 1. juli til 30. juni. Forhandlingene skal ta utgangspunkt i en felles forståelse av næringens økonomiske situasjon. Som grunnlag for dette, utarbeider Økonomisk utvalg for reindrifften et totalregnskap for reindrifften. Hovedavtalen har åpnet for at partene kan kreve forhandlinger også om andre forhold utenom de økonomiske virkemidlene. Dette er faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindrifftspolitikken. Denne åpningen innebærer ikke at reindrifftsneringen, representert ved NRL, kan fremme ethvert faglig krav i forbindelse med reindrifftsavtaleforhandlingene. Imidlertid kan NRL løfte frem problemstillinger gjennom forhandlingene, og LMD kan bidra til at NRL får tatt opp saken med rette fagdepartement.

I henhold til hovedavtalen skal forhandlingene være slutført innen 1. mars.

Ved brudd i forhandlingene fremmer staten, i henhold til hovedavtalen, på eget grunnlag overfor Stortinget forslag om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for kommende avtaleperiode.

5 Politiske føringer

5.1 Stortingsmelding om reindrifft

Den 5. april 2017 la regjeringen frem Melding til Stortinget nr. 32 (2016-2017) *Reindrifft. Lang tradisjon – unike muligheter*. Denne stortingsmeldingen om reindrifftspolitikken var den første meldingen om reindrifft på 25 år.

I meldingen vises det til at økologisk bærekraftig drift og økt produksjon danner grunnlaget for de unike mulighetene i reindrifften. I meldingen presenteres strategier og tiltak for at næringen bedre skal kunne utnytte sitt potensiale i en rasjonell og markedsorientert retning. Reindrifftens inntekter skal i størst mulig grad skapes ved å selge etterspurte produkter og tjenester til markedet. Dette vil sikre grunnlaget for den unike næringen og kulturbæreren som reindrifften er. Dette er hovedbudskapet i meldingen.

Ved behandling av meldingen gav Stortinget i all hovedsak sin tilslutning til de tiltakene som var foreslått i meldingen. Når det gjelder utarbeidelse av kriterier for bærekraftsmålene har departementet har etablert en arbeidsgruppe, der både NRL og Sametinget er representert.

Når det gjelder dyrevelferd og tap, støtter flertallet i næringskomiteen regjeringens tiltak for å hindre spredning av sykdommen Chronic Wasting Disease (CWD). Videre påpekte flertallet at det må sikres erstatningsfôr i år med vanskelige beiteforhold. Når det gjelder tap av rein til rovvilt, ba flertallet om at det gjøres en ny gjennomgang av rovdyr- og beiteprioriterte

områder. Flertallet understreket at tilfeller av rovdyr- og rovfuglproblemer må begrenses og erstattes fullt ut når det forekommer. Med dette som utgangspunkt, ba flertallet regjeringen om raskt å bidra til at rovdyr- og rovfuglproblemer reduseres i et samspill mellom myndigheter og næringen.

Tilgang på nødvendige arealer er en sentral forutsetning for at reindriftsnæringen skal få økt sin produksjon og lønnsomhet. Komiteens flertall støtter at det prioriteres midler over reindriftsavtalen til forskningsprosjekter for mer kunnskap om ulike arealinngreps innvirkning på reindriften. Flertallet finner det positivt at det jobbes aktivt for å bygge opp kompetanse hos reinbeitedistriktene om plan- og bygningsloven, samt at det bygges opp kompetanse om reindrift og reindriftsrettigheter hos fylkeskommuner og kommuner. Flertallet var også positivt til videreføring av arbeidet med å få helhetlige og dynamiske kart over reindriften, og viste til at disse kartene vil være konfliktforebyggende og gi forutsigbarhet.

På bakgrunn av forslagene i meldingen fremmet regjeringen i Prop. 90 L (2018- 2019) forslag om endringer i reindriftsloven §§ 18 og 33. Endringene innebar at det skal gis forskrift om at siidaandelens reintall blir tilgjengelig for utøverne i siidaandelen, i siidaen eller i reinbeitedistriktet og på hvilken måte dette skal skje, og at det innføres obligatorisk individmerking av rein. Endringen som gjelder obligatorisk individmerking av rein trer ikke i kraft før det er utarbeidet forskrift om praktisk og teknisk gjennomføring av individmerking.

5.2 Stortingets behandling av reindriftsavtaleproposisjonen de fem siste år

Stortinget behandler reindriftpolitikken to ganger i året – ved den årlige reindriftsavtaleproposisjonen og ved behandlingen av det årlige statsbudsjettet. Innstillingene ved behandling av de fem siste års avtaleproposisjoner viser at en samlet næringskomité i hovedsak har støttet opp om regjeringens reindriftpolitikk. Videre at det er bred politisk enighet i den dreining man har hatt i virkemidlene de senere årene, med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for dem som har reindrift som hovedvirksomhet.

Nedenfor gis en oppsummering av næringskomiteens behandling av de fem siste reindriftsavtaleproposisjonene.

En samlet næringskomité uttalte blant annet følgende ved behandlingen av Prop. 68 S (2014-2015) *Reindriftsavtalen 2015/2016, og endringer i statsbudsjettet 2015 m.m.*:

"Komiteen viser til at forhandlingene er gjennomført etter bestemmelser gitt i Hovedavtalen for reindriften fra 1993, med det hovedmål å utvikle reindriftsnæringen til en rasjonell og markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Komiteen er tilfreds med at avtalepartene ser det som viktig å videreføre stimuleringen til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping, slik at det legges best mulig til rette for de reindriftsutøvere som har reindrift som hovedvirksomhet.

Komiteen viser til at reindriften er i en unik posisjon, med en potensiell etterspørsel som overgår potensialet i produksjonen. Det innebærer at potensialet for verdiskaping er langt høyere enn det som utnyttes i dag. Komiteen er derfor tilfreds med at Reindriftsavtalen for 2015/2016 innebærer særskilt stimulans til økt produksjon og aktiviteter knyttet til reiseliv og formidling av reindriftssamisk kultur og leveste.

Komiteen er enig med regjeringen i at den fremforhandlede Reindriftsavtalen for 2015/2016 gir grunnlag for økt inntjening og verdiskaping hos den enkelte reindriftsutøver. Samtidig viderefører avtalen den dreining man har hatt i virkemidlene de senere årene, med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for dem som har reindrift som hovedvirksomhet. Dette er det bred politisk enighet om."

Ved behandlingen av Reindrifftsavtalen 2016/2017, uttalte en samlet næringskomité blant annet følgende ved behandlingen av Prop. 77 S (2015-2016) *Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m.*:

"Komiteen merker seg at man fortsetter linjen fra de tre siste års avtaler, og støtter dette. En fortsatt prioritering mot en økologisk bærekraftig reindrift innen rammene av dyrehelselovgivningen vil, som komiteen har påpekt i tidligere meldinger, være en absolutt forutsetning for også å oppnå reindrifftslovens mål om økonomisk og kulturell bærekraft.

Komiteen viser til at Stortingets målsetting er at politikken skal legge rammer for reindriften som en rasjonell markedsorientert næring, bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Komiteen støtter derfor at tilbudet la opp til å tilrettelegge for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Økt slakteuttak, økt verdiskaping, økt satsing på kvalitet og dermed økt inntjening, er den beste garanti for ivaretagelse og videreutvikling av reindriffts kulturarv.

Komiteen registrerer at forhandlingene om reinbeitekonvensjonen med Sverige drar ut. Det er viktigere at man ivaretar de norske interessene enn å skynde frem en avgjørelse. Komiteen registrerer at det er mange uavklarte arealspørsmål rundt reindriften, og imøteser derfor regjeringens arbeid med jordskifteretten og ny stortingsmelding."

En samlet næringskomité blant annet følgende ved behandlingen av Prop 138 S (2016-2017) *Endringer i statsbudsjettet 2017 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2017/2018 m.m.)*:

"Komiteen viser til at forhandlingene er gjennomført etter bestemmelser gitt i Hovedavtalen for reindriften fra 1993.

Komiteen mener at den fremforhandlede Reindrifftsavtalen for 2017/2018 gir grunnlag for økt inntjening og verdiskaping hos den enkelte reindrifftsutøver. "

Ved behandlingen av Reindrifftsavtalen 2018/2019 uttalte på ny en samlet næringskomité blant annet følgende ved behandlingen av Prop 92 S (2017-2018) *Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2018/2019 m.m.)*:

"Komiteen merker seg at reindrifftsavtalen legger til rette for å utvikle reindriffts næringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og ser det som positivt at tiltak som bygger opp under økologisk bærekraft, er særlig prioritert.

Komiteen er enig i at det også i denne reindrifftsavtalen prioriteres å støtte opp under dem som har fulgt opp vedtakene om reduksjon, mens de som ikke har fulgt gitte refusjonsvedtak, ikke har vært i posisjon til å få tilskudd"

Ved behandlingen av inneværende avtale, Reindrifftsavtalen 2019/2020, uttalte næringskomiteen seg slik i Innst. 415 S (2018-2019):

"Komiteen merker seg at reindrifftsavtalen viderefører arbeidet for å utvikle reindriffts næringen som en rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og påpeker viktigheten av at økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft er likestilt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig folkeparti, er enige i at tilskuddsordningene som styrker økt produksjon og omsetning, skal prioriteres, og at det legges til rette for de reieneierne som har reindrift som hovednæring."

5.3 Granavolden-plattformen

Granavolden-plattformen viser til at den samiske reindriften er en viktig kulturbærer for det samiske folk. Grunnlaget for dette sikres gjennom en bærekraftig og dyrevelferdsmessig forsvarlig bruk av beiteområdene. Derfor vil regjeringen, i samarbeid med reindriffts næringen,

legge til rette for en økologisk bærekraftig reindriftsnæring. Næringen må fortsette markedsorienteringen.

Følgende tiltak er konkretisert i plattformen:

- Legge til rette for en økologisk bærekraftig reindriftsnæring som gir grunnlag for økonomisk lønnsomhet og samisk kultur.
- Følge opp reindriftsmeldingen, blant annet gjennom endringer i reindriftsloven.
- Skjerpe kravene til offentliggjøring av reintall.
- Sanksjonere mot ny reintallsposisjonering for å hindre tilpasning på en måte som fortrenger aktører som har forholdt seg lojalt til tidligere fattede vedtak.
- Arbeide for å få på plass norsk-svensk reinbeitekonvensjon.
- Bekjempe dyresykdommen skrantesyke.
- Vurdere innretningen på tilskudd til reindrift med tanke på både å stimulere til næringsutvikling ved å belønne matproduksjon samtidig som man ivaretar kulturbaserte aspekter ved reindriften.

6 Reindriftsavtalen som reindriftspolitisk virkemiddel

6.1 Kort om utviklingen av reindriftsavtalen

Reindriftsavtalen er, ved siden av reindriftsloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindriftspolitikken. I forhandlingene om reindriftsavtalen drøftes de sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i næringen. Her fastsettes retningslinjene for bruken av de økonomiske virkemidlene – blant annet ut fra reindriftslovens intensjon og bestemmelser, og ut fra de behov og utfordringer næringen til enhver tid står overfor.

Fra midten av 1970-tallet til midten av 1980-tallet var det en forholdsvis sterk vekst i overføringene over reindriftsavtalen. Disse overføringene ga reindriftsutøverne økt økonomisk trygghet og en mulighet til å videreutvikle reindriften som næring. Samtidig bidro overføringene til en utilsiktet virkning ved at reintallet økte, og da særlig reintallet i deler av Finnmark. På 1990-tallet sto reintallstilpasningen i Finnmark, men også reintalls- og inntektsfordelingen, sentralt når man drøftet innretningen av de økonomiske virkemidlene over reindriftsavtalen. Innretningen av de økonomiske virkemidlene viste seg etter hvert ikke å ha den ønskede effekt på reintallstilpasningen. Fra og med Reindriftsavtalen 2003/2004 ble derfor tilskuddsordningene lagt vesentlig om. Tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag ble endret fra ordninger som i stor grad var faste beløp per siidaandel, til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Dette innebærer at mens ordningene tidligere var knyttet opp mot et minstekrav til produksjon (kg), er dagens ordninger knyttet til verdien av det som produseres (kr). Videre er det rettet oppmerksomhet mot tiltak som skal legge til rette for økt slaktning og omsetning av reinkjøtt, ved fortsatt å stimulere til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping.

Siden den store omleggingen i tilskuddsordningene i Reindriftsavtalen 2003/2004 er hovedlinjene i tilskuddssystemet opprettholdt. Dette har bidratt til å skape stabilitet og forutsigbarhet om ordningene over reindriftsavtalen. Særlig har dette vært viktig i forbindelse med, og i etterkant av, at tilpassing av reintallet er gjennomført. I den forbindelse trekkes det

også fram at ny reindrifftslov gjorde det mulig å knytte virkemidlene over reindrifftsavtalen tettere sammen med de lovbaserte virkemidlene for å nå de fastsatte reindrifftspolitiske målene. Dette har bl.a. innebåret at siidaandeler som ikke har fulgt gitte reduksjonskrav ikke er tilskuddsberettiget.

6.2 Inneværende reindrifftsavtale

Inneværende reindrifftsavtale for 2019/2020 har en ramme på 136,1 mill. kroner. Dette er en økning på 13,0 mill. kroner i forhold til Reindrifftsavtalen 2018/2019.

Hovedmålet for Reindrifftsavtalen 2019/2020 er å utvikle reindrifftsnæringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Tilskuddsordningene som styrker produksjon og omsetning er prioritert, og det legges til rette for de reineierne som har reindrift som hovednæring.

Videre innebærer gjeldende avtale en betydelig økning av tilskuddet til reinbeitedistriktene, samt etablering av en egen tilskuddsordning for kvinner som har reindrift som hovednæring. Økt inntjening gjennom tilleggsnæringer er viktig for å ivareta og utvikle den familiebaserte reindrifften. Reindrifftsavtalen 2019/2020 styrker også velferdsordningene i reindrifften.

Styrking av HMS-tjenesten i reindrifften har vært sentrale tema under de siste års forhandlinger. Avtalepartene ble enige om å etablere et eget pilotprosjekt i den hensikt å få etablert en HMS-tjeneste i reindrifften i samarbeid med Norsk Landbruksrådgivning.

Reindrifftsavtalen 2019/2020 var den sjette avtalen der Solberg-regjeringen har kommet til enighet med NRL. Enighet i avtaleforhandlingene er viktig for å støtte opp om avtaleinstituttet og den hovedavtalen som er inngått mellom Landbruks- og matdepartementet og NRL.

Ved Stortingets behandling av Prop 117 S (2018-2019) Endringer i statsbudsjettet 2019 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2019/2020 m.m.) leverte næringskomiteen sin innstilling, jf. Innst. 415 S (2018-2019). Gjennom sin innstilling uttrykker næringskomiteens flertall støtte til regjeringens reindrifftspolitik.

7 Den økonomiske utviklingen i reindrifften

7.1 Totalregnskapet for reindrifften

Totalregnskapet viser en økning i resultatmålene fra 2017 til 2018. Vederlag for arbeid og egenkapital økes fra 111,9 mill. kroner i 2017 til 151,3 mill. kroner i 2018 (+ 39,4 mill. kroner). Målt per årsverk økes vederlag for arbeid og egenkapital fra 120 000 kroner i 2017 til i underkant av 170 000 kroner i 2018, og målt per siidaandel økes vederlag for arbeid og egenkapital fra 192 273 kroner i 2017 til 270 684 kroner i 2018. At resultatmålene er på et høyere nivå i 2018 enn i 2017 skyldes i hovedsak økte kjøttinntekter og økte erstatninger. I tillegg har kostnadene ikke hatt den samme økningen som de siste årene. Variasjoner i reintallet fra år til år, sammenholdt med områdenes priser og gjennomsnittsvekter, skaper endringene i samlet livdyrverdi. For 2018 gir dette en økning på 19,4 mill. kroner.

I 2018 var de produksjonsbaserte inntektene på 190,5 mill. kroner, mens de i 2017 var på 156,7 mill. kroner. Totalt er dette en økning på 33,8 mill. kroner. Statstilskuddene reduseres fra 107,2 mill. kroner i 2017 til 92,8 mill. kroner i 2017 (- 14,7 mill. kroner). De direkte tilskuddene beregnes på grunnlag av slakteuttaket foregående år. Reduksjonen i 2018 skyldtes et lavt slakteuttak i 2017 grunnet beitekrisen i store deler av reindriffts-Norge dette året.

Erstatningene for tap av rein øker fra totalt 68,5 mill. kroner i 2017 til 91,1 mill. kroner i 2018, en økning på 23,2 mill. kroner. Erstatningene for arealinngrep øker fra 6,5 mill. kroner til 12,3 mill. kroner.

Totalt sett innebærer dette en økning i sum inntekter fra 338,9 mill. kroner i 2017 til 387,0 mill. kroner i 2018 (+ 48 mill. kroner). De totale kostnadene i næringen økte fra 215,4 mill. kroner i 2017 til 224,4 mill. kroner i 2018.

Tabell 7.1 Sammen drag av reindriftens totalregnskap i perioden 2016-2019

Regnskapsposter	2016	2017	2018	2019 ¹
Produksjonsbaserte inntekter:	173 076	156 702	190 543	208 224
Statstilskudd:	103 915	107 205	92 461	103 063
Erstatninger:	68 193	75 062	104 006 ²	82 057
Sum inntekter:	345 184	338 969	387 010	393 344
Sum kostnader:	246 675	215 484	224 495	229 049
Vederlag for arbeid og kapital	98 504	123 486	162 514	164 295
Renter på lånt kapital	11 324	11 583	11 202	11 254
Vederlag for arbeid og egenkapital				
Totalt (1.000 kr)	87 185	111 903	151 312	153 041
Per årsverk(kr)	95 221	119 172	169 443	165 450
Per siidaandel (kr)	151 442	192 273	270 684	274 760
Sum årsverk	916	939	893	925
Ant. siidaandeler	576	582	559 ³	557

Foreløpige tall for 2019 viser en svak økning av resultatmålene.

7.2 Totalregnskapet for 2018 fordelt på reinbeiteområde

Tabell 7.2 viser totalregnskapet for 2018 fordelt etter reinbeiteområder. Det går frem av tabellen at det er klare forskjeller i resultatene mellom reinbeiteområdene. Vederlag til arbeid og egenkapital for Sør-Trøndelag/Hedmark, som ligger høyest, utgjør 367 241 kroner per årsverk. For Nordland som ligger lavest, viser tilsvarende beregning 91 751 kroner per årsverk. For tamreinlagene er vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk 646 036 kroner.

Endringer i den samlede livdyrverdien fremkommer i hovedsak som følge av endringer i reintall og flokksammensetning. Tabell 7.2 viser at disse endringene har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene. I tillegg til at endringer i livdyrverdien har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene innenfor samme år, har de også avgjørende betydning for endringer i resultatmålene innenfor et område mellom år.

¹ Foreløpige tall

² Erstatninger omfatter både erstatning for arealinngrep og rovdyr tap

³ Reduksjonen i antall siidaandeler i 2018 skyldes at Økonomisk utvalg har endret beregningsmåten for årsverk i tamreinlagene, slik at antall årsverk for tamreinlagene er redusert fra 41 i 2017 til 20 i 2018. Antall årsverk for tamreinlagene (20 i 2018) er lagt til antall siidaandeler.

Tabell 7.2 Totalregnskap for 2018 fordelt etter reinbeiteområder (1.000 kroner)

Reinbeite- område	Øst- Finnm.	Vest- Finnm.	Troms	Nord- land	Nord- Tr.lag	Sør-Tr./ Hedm.	Tamrein- lag
Prod.baserte innt.	61 649	48 671	16 963	12 798	15 313	19 037	16 111
Kjøtt og biprod.	42 600	30 748	5 065	6 038	8 319	12 805	17 192
Bonus	2 042	1 946	0	0	0	0	0
Endr. i livdyrverdi	5 102	6 690	99	-207	-341	2 618	-1 081
Binæringsinntekter	3 630	3 608	4 411	566	99	1 462	0
Andre prod.bas.innt.	8 274	5 679	7 388	6 401	7 237	2 152	0
Statstilskudd:	21 277	35 859	6 755	8 472	7 653	7 124	5 321
Direkte tilskudd	18 930	26 663	3 434	3 530	6 068	6 804	4 412
Andre tilskudd	696	7 683	1 354	1 766	362	246	0
Ekstraord. tilskudd	178	164	0	0	0	0	0
Tilskudd til binæringer	207	190	60	0	0	200	0
Utviklingsprogrammet	63	186	32	0	0	0	0
Tiltak mot radioakt.	0	0	0	0	0	0	909
Konfl.demp.rovvilt	1 203	1 085	1 740	3 175	1 223	75	0
Erstatninger:	25 456	29 603	13 423	20 205	10 255	4 322	743
Tap av rein	22 948	24 194	13 260	17 928	9 283	3 313	743
Arealinngrep	2 507	5 409	163	2 277	973	1 009	0
Sum inntekter	108 381	114 133	37 141	41 475	33 221	30 484	22 176
Kostnader:							
Siidaandelens kostn.	55 737	61 227	15 214	24 056	10 785	8 906	0
Felleskostnader	7 906	10 026	5 129	10 198	3 530	3 032	0
Kostnader tamreinlag							8 750
Sum kostnader	63 642	71 253	20 343	34 253	14 315	11 938	8 750
Vederlag for arbeid og kapital	44 738	42 880	16 798	7 221	18 906	18 545	13 426
Renter på lånt kapital	3 257	4 193	1 049	890	757	550	505
Vederlag for arbeid og egenkapital							
Totalt (1.000 kr)	41 481	38 687	15 749	6 331	18 149	17 995	12 921
Per årsverk (kr)	148 148	112 461	196 864	91 751	355 862	367 241	646 036
Per siidaandel (kr)	249 888	183 349	308 806	150 734	465 358	599 828	0
Sum årsverk	280	344	80	69	51	49	20
Antall siidaandeler	166	211	51	42	39	30	0

Endringene fra 2017 til 2018 i totalregnskapets hovedposter er som følger:

Øst-Finnmark: Vederlag til arbeid og egenkapital øker med om lag 15,8 mill. kroner. De produksjonsbaserte inntektene øker med 20,7 mill. kroner. Statstilskuddene reduseres med 11,5 mill. kroner. De totale erstatningene øker med 7,2 mill. kroner. Totalt øker inntektene med 16,4 mill. kroner, og kostnadene øker med 0,9 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 166.

Vest-Finnmark: Vederlag til arbeid og egenkapital øker med 12,4 mill. kroner sammenlignet med 2017. De produksjonsbaserte inntektene øker med 5,7 mill. kroner. Statstilskudd reduseres med 1,5 mill. kroner, og erstatninger øker med 15,3 mill. kroner. Samlet gjør dette at de totale inntektene øker med 19,4 mill. kroner. Kostnadene øker med om lag 6,9 mill. kroner. Antall siidaandeler reduseres med 3 til 211 siidaandeler.

Troms: Vederlag til arbeid og egenkapital øker med 9,2 mill. kroner sammenlignet med 2017. De produksjonsbaserte inntektene øker med 6,4 mill. kroner. Statstilskudd og erstatninger øker med til sammen 2,1 mill. kroner. Kostnadene reduseres med 0,7 mill. kroner. Antall siidaandeler øker med 1 til 151 siidaandeler.

Nordland: Vederlag til arbeid og egenkapital øker med 2,0 mill. kroner sammenlignet med 2017. De produksjonsbaserte inntektene øker med 1,8 mill. kroner. Statstilskudd reduseres med 0,7 mill. kroner, og erstatninger øker med 3,2 mill. kroner. Kostnadene øker med 2,3 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 42.

Nord-Trøndelag: Vederlaget til arbeid og egenkapital øker med 2,0 mill. kroner sammenlignet med 2017. De produksjonsbaserte inntektene øker med 0,8 mill. kroner. Statstilskuddene er omtrent uendret fra i fjor, og erstatningene øker med 0,8 mill. kroner. Området har redusert sine kostnader med 0,5 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 39.

Sør-Trøndelag/Hedmark: Vederlag til arbeid og egenkapital reduseres med 0,6 mill. kroner sammenlignet med 2017. De produksjonsbaserte inntektene og erstatningene øker med til sammen 0,6 mill. kroner, mens statstilskuddene reduseres med 1,9 mill. kroner. Kostnadene reduseres med 0,6 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 30.

Tamreinlag: Vederlaget til arbeid og egenkapital reduseres med 1,3 mill. kroner sammenlignet med 2017. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 1,7 mill. kroner. Statstilskudd øker med 0,8 mill. kroner og erstatninger øker med 0,3 mill. kroner. Kostnadene øker med 0,7 mill. kroner.

7.3 Sidaandelens økonomi

Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein i de ulike reinbeiteområdene er presentert i tabell 7.3. Tabellen viser at det er store variasjoner mellom områdene. Eksempelvis varierer kjøttinntektene per siidaandel mellom 506 818 kroner i Polmak/Varanger til 99 314 i Troms reinbeiteområde. Gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein varierer mellom 408 kroner per rein i Vest-Finnmark til 931 kroner per rein i Sør-Trøndelag/Hedmark. Det er også betydelige variasjoner i gjennomsnittlig statstilskudd mellom reinbeiteområdene. Reinbeiteområdene der flest siidaandeler og distrikter oppfyller kravene i reindriftsavtalens ordninger får uttelling i form av høyere utbetaling. Dersom statstilskudd relateres til reintall, er overføringene i 2018 størst i Nordland med 616 kroner per rein, og lavest i Karasjok med 271 kroner per rein. For 2018 er statstilskudd per siidaandel høyest i Sør-Trøndelag/Hedmark med 237 467 kroner og lavest i Karasjok med 101 025 kroner.

De totale kostnadene per siidaandel varierer også betydelig mellom områdene. Tilsvarende varierer de totale kostnader per rein. Nordland og Troms har det høyeste kostnadsnivået sett i forhold til reintallet med henholdsvis 2 492 kroner per rein og 1 690 kroner per rein, mens Polmak/Varanger har de laveste kostnadene per rein med 849 kroner per rein. Variasjonen i kostnadene per rein har sammenheng med driftsstrukturen og størrelsen på driftsgruppene i de ulike områder.

Tabell 7.3 viser til dels store forskjeller i lønnsomhet mellom områdene. Den store variasjonen skyldes forskjeller både når det gjelder reintall per siidaandel og inntjening per rein, hvorav sistnevnte ser ut til å ha størst betydning for resultatet. Dette innebærer at en forbedring av siidaandelens økonomi først og fremst betinger økt inntjening per rein.

Mange reindriftsfamilier henter betydelige deler av sin inntekt utenfor reindriftnæringen. Det er i all hovedsak kvinner som står for denne inntekten. I 2018 var 88 pst. av de som hadde inntekt utenfor reindriften kvinner. Gjennomsnittlig inntekt utenfor reindriften per siidaandel varierte i 2018 mellom 409 877 kroner i Vest-Finnmark til 299 700 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark.

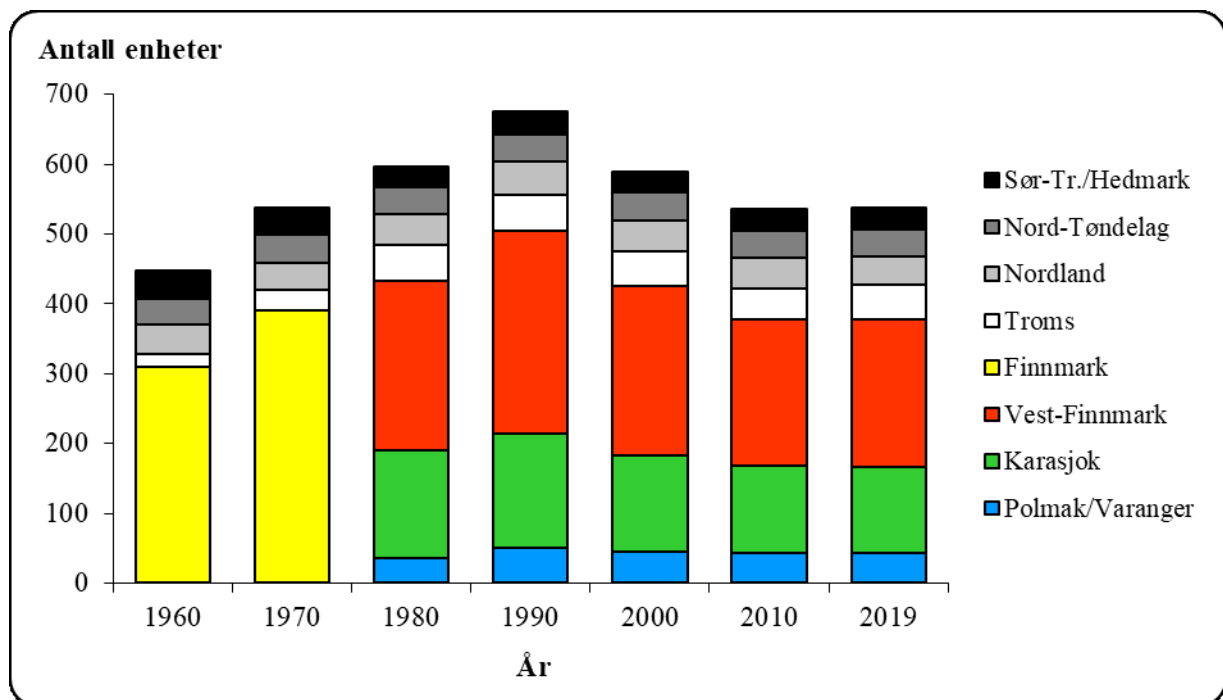
Tabell 7.3 Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein for reinbeiteområdene i 2018 (kroner)

	Polmak/ Varanger	Karasjok	Vest- Finnmark	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	Sør-Tr.lag/ Hedmark
Kjøttinntekter inkl. bonus per siidaandel	506 818	178 456	154 948	99 314	143 762	213 308	426 833
Kjøttinntekter inkl. bonus per rein	925	479	408	421	439	602	931
Statstilskudd per siidaandel	203 455	101 025	169 948	132 451	201 714	196 231	237 467
Statstilskudd per rein	371	271	448	561	616	554	518
Erstatninger per siidaandel	242 886	121 057	140299	263 196	481 071	262 949	144 067
Erstatninger per rein	443	325	370	1 115	1 470	742	314
Totale inntekter per siidaandel	1 110 273	488 623	540 915	728 255	987 500	851 821	1 016 133
Totale inntekter per rein	2 025	1 312	1 426	3 085	3 018	2 404	2 215
Totale kostnader per siidaandel	465 432	353 803	337 692	398 882	815 548	367 051	397 933
Totale kostnader per rein	849	950	890	1 690	2 492	1 036	868
Vederlag arbeid og egenkapital per siidaandel	622 977	116 008	183 351	308 806	150 734	465 358	599 828
Vederlag arbeid og egenkapital per rein	1 136	312	483	1 308	461	1 313	1 308
Reintall per siidaandel	548	372	379	236	327	354	459
Inntekter utenfor reindriften per siidaandel	345 773	341 164	409 877	402 137	353 286	368 846	299 700

8 Enkelte utviklingstrekk

8.1 Sysselsetting

Figur 8.1 viser den langsiktige utviklingen i antall enheter i reindriften fra 1960 til 2019. Fram til 1990 inneholder oversikten også de som beholdt sin driftsenhet selv om de ikke lenger drev med reindrift. Fra 2000 er enheter uten rein fjernet fra oversikten.

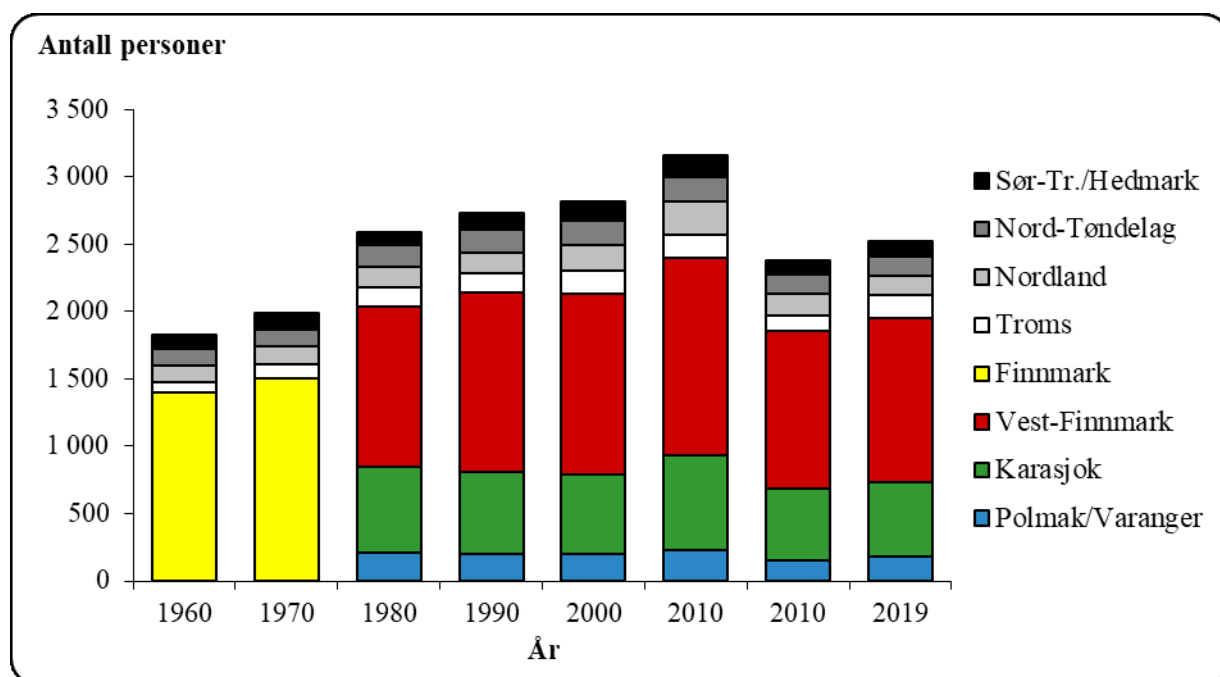

Figur 8.1 Antall enheter (familieenhet/driftsenheter/siidaandeler) i samisk reindrift i perioden 1960-2018

Tabell 8.1 Antall siidaandeler i samisk reindrift de ti siste driftsårene

Reinbeiteområde	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polmak/Varanger	44	44	44	44	44	44	44	44	44	44
Karasjok	125	123	122	124	122	122	122	122	122	122
Øst-Finnmark	169	167	166	168	166	166	166	166	166	166
Vest-Finnmark	209	208	207	209	209	209	210	214	211	211
Troms	44	44	48	48	47	48	50	50	51	51
Nordland	44	44	39	39	41	42	42	42	42	40
Nord-Trøndelag	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39
Sør-Tr./Hedmark	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Totalt samisk reindrift	535	532	529	533	532	534	537	541	539	537

Selv om det foreligger en usikkerhet knyttet til bakgrunns materialet viser tallene at det i perioden fra 1960 til 1990 var en betydelig økning i antall enheter med inntekt fra reindrift. Tendensen til vekst bekreftes også av tallmaterialet for antall personer tilknyttet næringen, jf. figur 8.2. Som det fremgår av tabellene var det i perioden fra 1990 til 1997 en betydelig reduksjon i antall enheter, mens antall personer knyttet til næringen holdt seg på et stabilt høyt nivå. Det var særlig i Finnmark antallet enheter ble redusert i denne perioden, noe som i hovedsak skyldes Omstillingsprogrammet. Etter 1997 økte antallet siidaandeler, i hovedsak som følge av at enheter som hadde vært med i Omstillingsprogrammet kom tilbake til næringen. Selv om antall enheter nå er under nivået fra 1979, da reindriftsloven av 1978 trådte i kraft, ligger antall personer i næringen over nivået fra den tiden. Statens forhandlingsutvalg understreker at variasjonen har i hovedsak vært i Finnmark, mens utviklingen i områdene sør for Finnmark har vært mer stabil.

Figur 8.2 Antall personer i samisk reindrift i perioden 1960-2018

Fra og med 2010 omfatter antall personer i figur 8.2 bare personer som har rein registrert i melding om reindrift. Dette gir et mer riktig bilde av hvor mange som driver med reindrift. Figuren viser to søyler for overgangsåret 2010 der søylen med flest personer viser personer registrert i melding om reindrift både med og uten rein, mens den andre søylen viser personer med rein.

Tabell 8.2 viser utviklingen i antall personer per familieenhet/driftenhet/siidaandel i de ulike reinbeiteområdene fra 1960 til 2019. På samme måte som i figur 8.2 er antallet personer i tabellen fra og med 2010 personer med rein registrert i melding om reindrift. I 2010 vises to tallserier, den første personer registrert i melding om reindrift med og uten rein, og den andre med rein.

Tabell 8.2 Antall personer per enhet (familieenhet /driftsenhet/siidaandel)

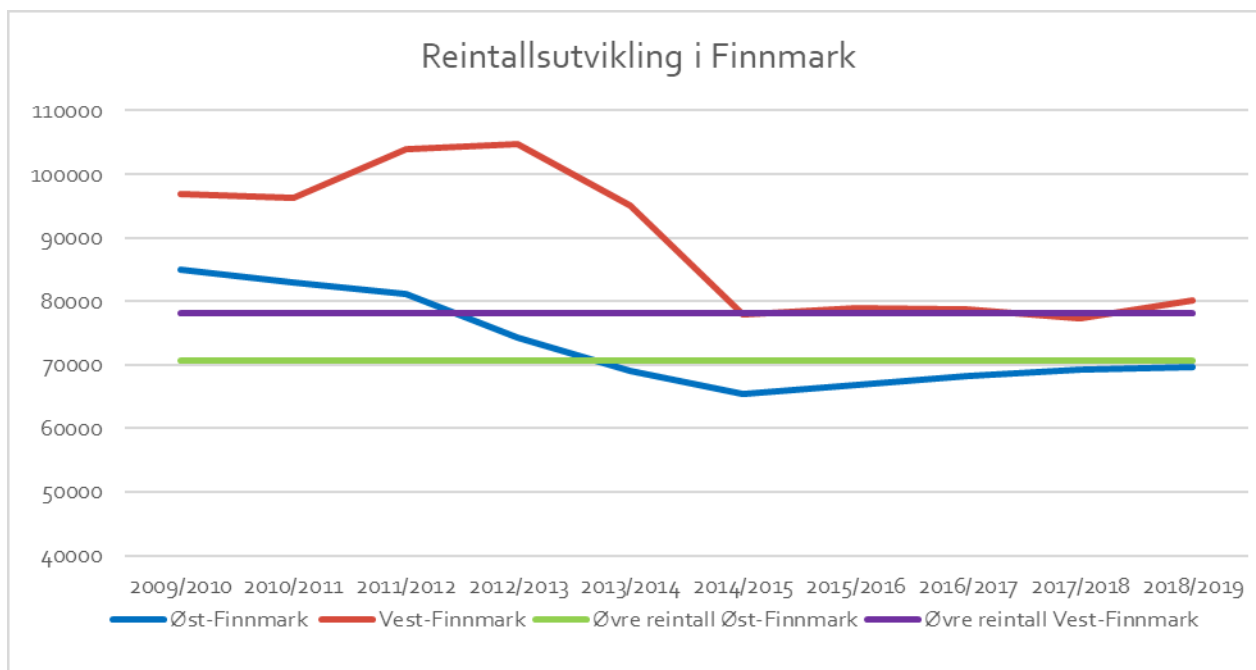
Reinbeiteområde	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2010	2019
Polmak/Varanger			5,8	3,9	4,4	5,2	3,6	4,2
Karasjok			4,1	3,7	4,5	5,7	4,2	4,5
Vest-Finnmark			4,9	4,6	5,9	7,0	5,6	5,8
Finnmark	4,5	3,8	4,7	4,2	5,3	6,3	4,9	5,2
Troms	4,2	3,5	2,8	2,9	3,6	4,0	2,5	3,4
Nordland	2,9	3,5	3,4	3,1	4,5	5,5	3,8	3,6
Nord-Trøndelag	3,4	3,2	4,2	4,4	4,6	4,8	3,7	3,6
Sør-Tr./Hedmark	2,7	3,1	3,3	3,8	4,8	5,2	3,4	3,8
Totalt samisk reindrift	4,1	3,7	4,3	4,0	5,0	5,9	4,5	4,7

Avtalepartene har gjennom år prioritert driftstilskudd til ungdom og etableringstilskudd ved overdragelse av siidaandel til personer under 35 år over reindrifftsavtalen. Disse tilskuddene skal støtte opp om reindrifftsungdom som er under etablering og oppbygging av egen drift, samt stimulere til strukturendringer ved at siidaandelen blir overdratt til personer under 35 år. En gjennomgang av utbetalte etableringstilskudd og driftstilskudd til ungdom de siste fem årene viser at det er en økning av unge etablerere i næringen. De siste fem årene har antall etableringstilskudd økt, fra 25 i 2015 til 55 i 2019. Det samme gjelder driftstilskudd til ungdom, som har økt fra 43 i 2015 til 56 i 2019. I samme periode har også antall siidaandeler økt, jf. tabell 8.1. Dette viser etter statens forhandlingsutvalgs vurdering at dagens ordninger fungerer etter sin hensikt.

Samlet sett viser gjennomgangen at reindrifften ikke har et rekrutteringsproblem. Tvert imot opplever mange distrikter et press fra personer som ønsker å starte opp med reindrifften. Økningen av antall siidaandeler setter reindrifftsneringen i en spesiell situasjon, også sammenlignet med andre primærneringer. Tallene viser at selv under perioden med reintallsreduksjon har antall siidaandeler økt.

8.2 Reintallsutvikling

Reindrifftsloven av 2007 gir grunnlag for en hensiktsmessig indre organisering og forvaltning av reindrifften. Videre legger loven til rette for at reindrifftsneringen, gjennom internt selvstyre, selv skal spille en aktiv rolle og ha ansvaret for at reindrifften er bærekraftig. Et sentralt verktøy er bruksreglene. Det har vært en omfattende prosess knyttet til arbeidet med å få godkjent bruksregler og å få reintallet på fastsatt nivå. Først ved utgangen av 2011 hadde samtlige av sommer- og helårsdistriktene fått godkjent sine bruksregler. I 2018 har også samtlige "fellesbeitedistrikter" i Finnmark godkjente bruksregler.

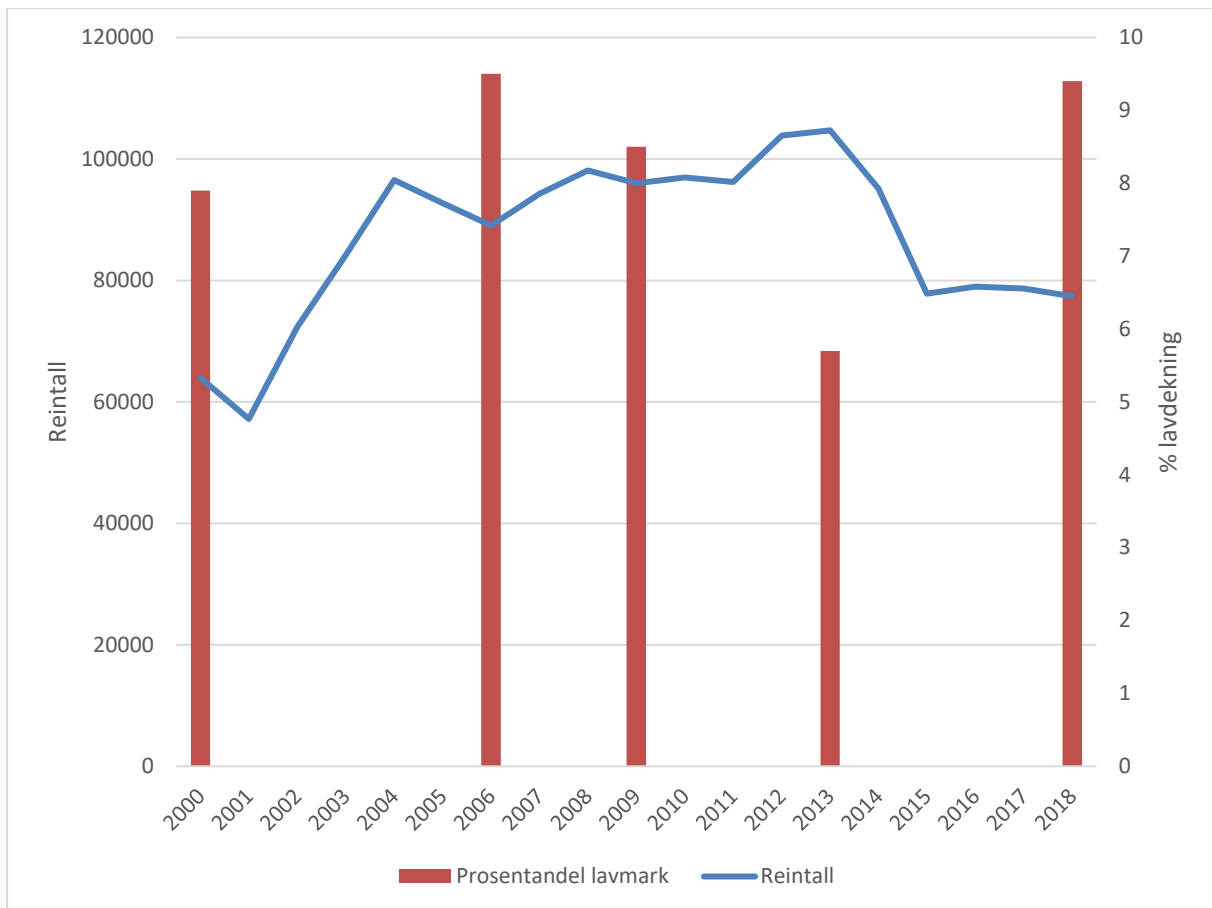
Figur 8.3 Reintallsutviklingen i Finnmark

Dersom faktisk reintall overstiger reintallet som er fastsatt i bruksreglene, skal det overskytende antall rein reduseres. Fremgangsmåten følger av reindriftsloven § 60 tredje ledd. Primært skal siidaen selv utarbeide en reduksjonsplan som fordeler reduksjonen internt i siidaen/distriktet. Dersom siidaen ikke utarbeider en slik plan, skal hver siidaandel redusere det overskytende reintallet forholdsmessig innen en frist fastsatt av Reindriftsstyret.

Innrapporterte tall per 31. mars 2019 viser at det totale reintallet har økt sammenlignet med reindriftsåret 2017/2018, og at reintallet i Vest-Finnmark nå ligger i underkant av 2000 rein over øvre fastsatte reintall. For å forhindre en ny uheldig reintallsutvikling vil siidaer som øker sitt reintall utover det fastsatte bli fulgt opp gjennom reindriftslovens bestemmelser. Videre er det prioritert ressurser til gjennomføring av kontrolltiltak, herunder tellinger av rein. Ved større avvik mellom telling og rapporteringene fra reieneierne, vil det settes inn tiltak. Det er en målsetting at man fremover i større grad også får telt reinbeitedistrikt sør for Finnmark.

8.3 Utvikling av lavbeitene i Finnmark

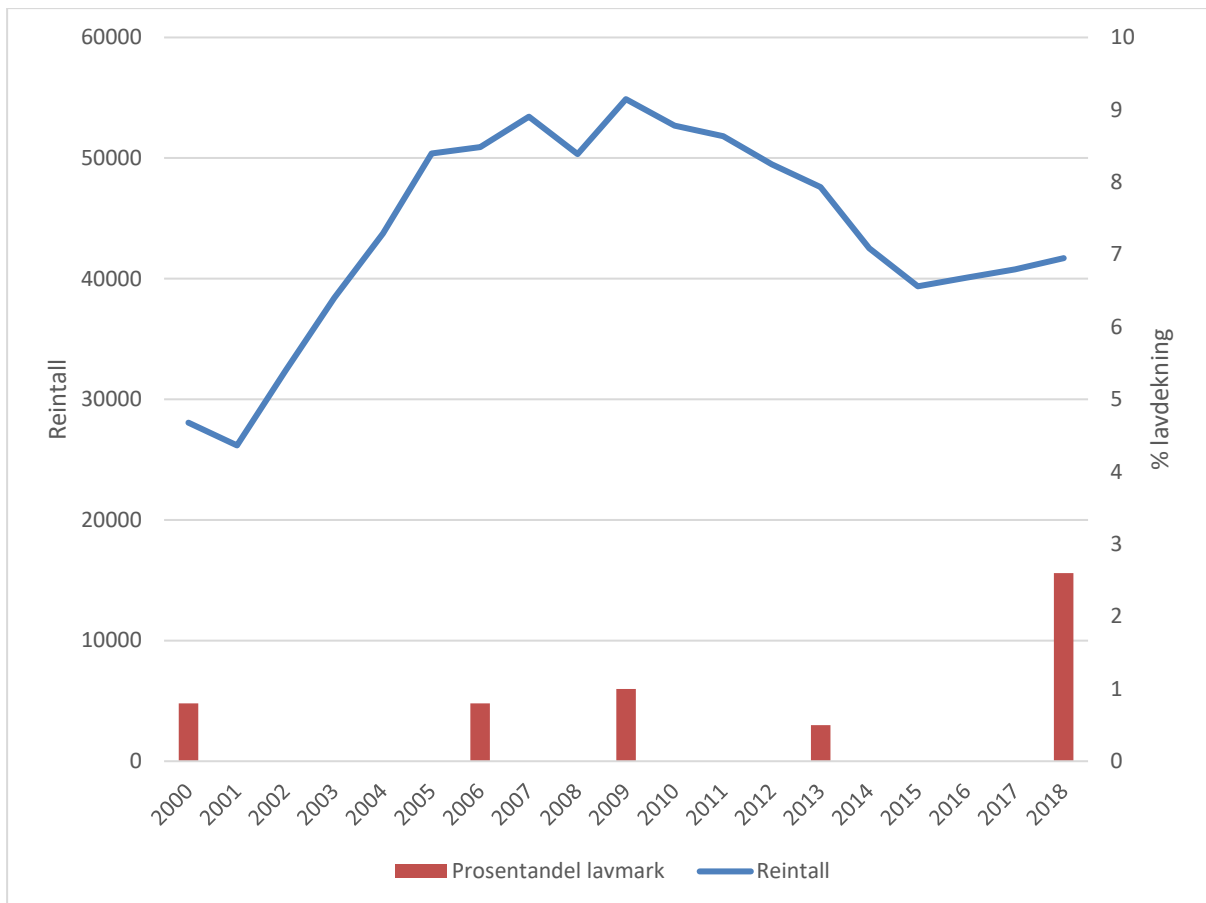
NORUT (Northern Research Institute) har siden 1998 på oppdrag fra Reindriftsforvaltningen og senere Landbruksdirektoratet, gjennomført overvåking av vår-/høst- og vinterbeitene i Indre Finnmark. Siktemålet har vært å kartlegge beiteforholdene for rein og endringer over tid. Kartleggingen er foretatt gjennom feltregistreringer og ved studier av satellittbilder. Etter 1998 er det gjort slike kartlegginger ca. hvert femte år, senest i 2013 og 2018. Data fra denne perioden er også sammenholdt med kartlegging foretatt på 1980-tallet, det vil si før prosjektet startet.

Figur 8.4 Reintallsutvikling i Vest-Finnmark og prosentandel lavdekning i vinterbeiteområder

Sentralt i disse undersøkelsene står målinger av andelen lavrik mark i forhold til totalarealet. Mens lavdekket i Indre Finnmark i 1987 ble estimert til 19,0 pst. av totalarealet, var dette tallet i 1996 redusert til 8,4 pst. og videre til 5,6 pst. i år 2000. I 2006 ble det registrert en økning til 6,7 pst., mens det i 2009 ble det påvist en nedgang til 6,1 pst. og en ytterligere reduksjon til 4,0 pst. i 2013. I kartleggingen foretatt i 2018 er andelen lavrik mark i vinterbeitet estimert til 7,2 pst. av totalarealet, noe som utgjør en framgang fra 2013. Økningen i lavdekket er størst i vestre deler av vidda. I vår-/høstbeitene i Vest-Finnmark har lavdekket gjennomgående lave verdier, og det har ikke vært bedring den siste perioden. Det er imidlertid registrert en økning i lavdekket i vår/høstområdet i Karasjok vestre sone (reinbeitedistrikt 16) til 2018.

Figur 8.4 viser sammenhengen mellom bedringen i lavdekket i vinterområdene fra 2013 til 2018 og endringene i reintall og redusert beitebelastning i denne perioden. I Vest-Finnmark ble reintallet i disse årene redusert fra nærmere 105 000 til 78 000 dyr, en nedgang på 26 pst. I Karasjok vestre sone var det en reduksjon i reintallet i denne perioden på 21 pst. Det er også andre forhold som spiller inn på utviklingen og endringen i lavbeitene, slik som tilgjengelighet til beitet på grunn av snøforhold, økning i sommernedbør mv.

Figur 8.5 Reintallsutvikling i Karasjok og prosentandel lavdekning i vinterbeiteområder

Figur 8.5 viser en positiv utvikling av andel lavmark også i Karasjok. Imidlertid er den prosentvise dekningen lavmark betydelig lavere i Karasjok enn i Vest-Finnmark/Kautokeino. Dette har vært situasjonen i hele sammenligningsperioden. En sentral årsaksfaktor til dette er vegetasjonstypene. I 1996 var andelen lavmark 11,6 pst. i Kautokeino og bare 1,5 pst. i Karasjok.

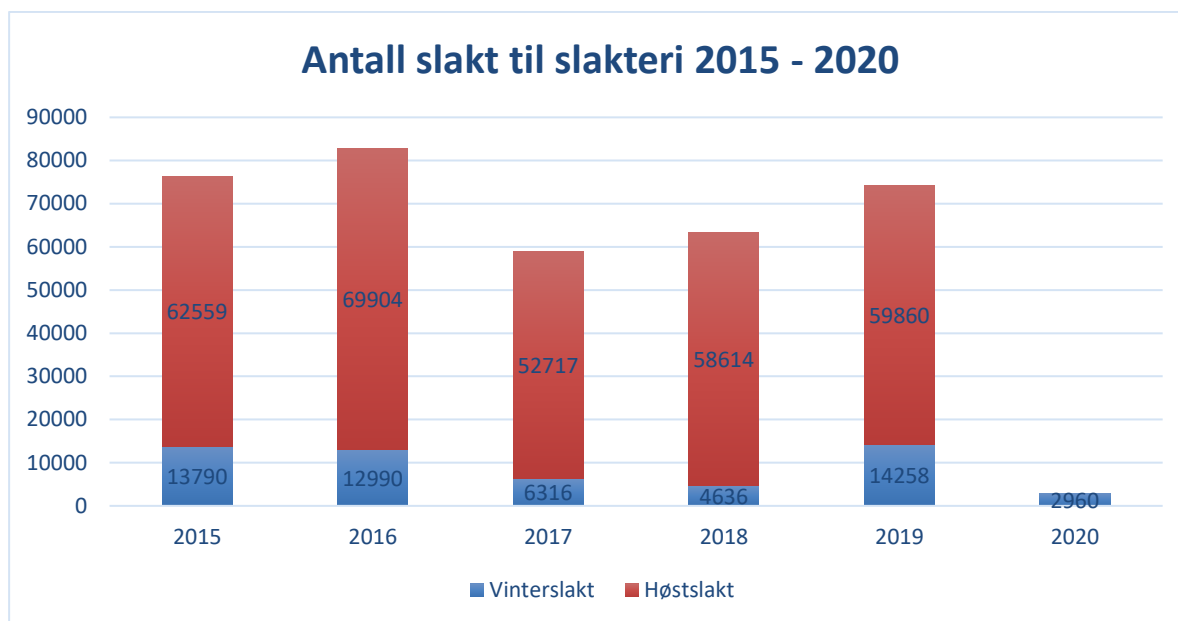
Oppsummert viser kartleggingen en gledelig framgang i lavrik og lavholdig vegetasjon på Finnmarksvidda. I arbeidet med en bærekraftig utnyttning av reinbeitene, påpeker Statens forhandlingsutvalg behovet for å følge opp overvåkingen av beitene gjennom nye omløp med kartlegging.

8.4 Nærmere om slakteuttaket

I henhold til innrapporterte tall er det slaktet om lag 74 100 rein i kalenderåret 2019. Dette er en økning på 10 850 rein i forhold til 2018 (63 250).

Innrapporterte slaktedata for 2019 tilsier en gjennomsnittlig slaktevekt på henholdsvis 19,3 kg. (19,1 kg. 2018) for kalv og 21,9 kg. (21,9 kg. 2018) for alle slaktedyr, og en kalveandel på 79 pst. (80 pst. i 2018).

Det er stor variasjon i gjennomsnittsvektene mellom reinbeitedistriktene. Flere distrikter har gjennomsnittsvekter på rundt 16 kg. per kalv, og enkeltdistrikt er helt nede på 13,9 kg. per kalv. På den andre enden av skalaen er det enkelte distrikt som har gjennomsnittsvekter oppunder 26 kg. per kalv.

Figur 8.6 Antall slakt til slakteri 2015 - 2020

Det er svært vanskelig å forutsi slakteuttaket for 2020. Uttaket i 2020 vil være avhengig av årets produksjon og tap. Videre kan man få forskyvninger i slaktetidspunktet høsten 2020 grunnet klimatiske forhold, slik at hoveduttaket ikke finner sted før vinteren 2021.

Markedssituasjonen vil også ha innvirkning på slakteuttaket. Et mer krevende marked vil påvirke prisen til reiner, og redusert pris kan igjen gi lavere slakting. I tillegg kan en vanskelig beitesesong med låste beiter få konsekvenser for produksjonen og slakteuttaket.

Fra nyttår og frem til og med 31. januar var det slaktet om lag 2960 rein. Dette er en betydelig reduksjon sammenlignet med samme tidspunkt i 2019.

8.5 Produktivitet

Produktivitet uttrykkes i ulike sammenhenger som slaktekvantum per rein i vårflokk (slakteproduktivitet) eller som totalproduksjon per rein i vårflokk (totalproduktivitet). Med totalproduksjon menes slakteuttak i kg. korrigert for endring i reintall omregnet til kg. Dersom reintallet et år ikke endrer seg, vil de to produktivetsberegningene gi samme resultat.

Totalproduktivitet og slakteproduktivitet relatert til reintall kan fortelle mye om hvordan tilpasningen mellom rein og beite er i et område. Eksempelvis vil en høy totalproduksjon per livrein ofte innebære god kalvetilgang, lave tap og gode slaktevekter, mens en lav totalproduksjon per livrein gir signaler om lav kalvetilgang, høye tap og/eller lave slaktevekter.

Selv om det er en sammenheng mellom de to produktivetsmålene, kan man noe forenklet si at totalproduktivitet per livrein er et mål for hvor effektiv en reinflokk er til å produsere reinkjøtt. Når en snakker om produktivitet er maksimalt varig avkastning et sentralt begrep. Med maksimalt varig avkastning menes den tilpasning mellom reintall, beitegrunnlag og driftsform som gir den høyeste stabile avkastningen over tid uten å forringe beitegrunnlaget.

Tabell 8.3 viser produktivitet per livrein for de siste fem årene, beregnet både på grunnlag av slakteproduksjon og totalproduksjon. Beregningen for det siste året (2018/2019) bygger på reintall som bare delvis er korrigert og må derfor betraktes som et foreløpig anslag.

Tabellen viser at det er betydelige forskjeller i produktivitet mellom områder og mellom år, samt innenfor de enkelte områdene. Fra 2017/2018 til reindriftsåret 2019/2020 var det i hovedsak en økning av både totalproduksjon og slakteproduksjon, med unntak av Nord-Trøndelag reinbeiteområde, der det var en nedgang.

Tabell 8.3 Slakte- og totalproduksjon for driftsårene 2014/2015–2018/2019

Område	Slakteproduksjon pr. livrein (kg. per dyr)					Totalproduksjon pr. livrein (kg. per dyr)				
	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19
Øst-Finnmark	5,6	8,3	9,9	5,0	8,6	5,3	8,5	9,8	5,1	8,5
Vest-Finnmark	8,6	6,6	6,5	5,1	5,5	7,0	6,7	6,3	5,0	5,7
Troms	3,2	4,2	5,0	3,7	4,2	3,0	4,1	4,9	3,7	4,1
Nordland	4,4	5,3	5,3	4,6	4,9	4,3	5,3	5,3	4,5	4,9
Nord-Trøndelag	9,2	9,2	8,6	9,4	9,1	9,1	8,8	8,6	9,3	8,9
Sør-Trøndelag	13,8	11,9	9,4	12,6	14,5	13,7	11,8	9,9	12,8	13,6
Tamreinlagene	15,2	16,8	17,0	17,0	15,4	14,9	17,2	17,2	16,7	14,4
Hele reindriften	7,9	8,1	8,4	6,5	7,8	7,1	8,1	8,3	6,5	7,8

8.6 Prisutvikling

Basert på foreløpig innrapporterte priser, tas det utgangspunkt i en gjennomsnittspris på 79,33 kroner per kg i 2019 (2018: 78,13 kroner per kg).

For 74 100 rein gir dette et totalt slaktekvantum på 1 630 tonn og en verdi på 129,3 mill. kroner for rein omsatt via slakteri i 2019. Til sammenligning var tilsvarende tall for 2018 og 2017 henholdsvis 1392 tonn og 108,8 mill. kroner, og 1 330 tonn og 100,4 mill. kroner.

Siden 2013 har prisen på reinsdyrkjøtt økt betydelig. Statens forhandlingsutvalg fremhever følgende forhold som årsak til prisøkningen:

- Økt konkurranse og profesjonalisering av reinkjøttbransjen
- Økt bevissthet fra reieneier knyttet til kvalitet
- Aktivt og strategisk arbeid fra Markedsutvalget for å gjenskape tilliten til norsk reinsdyrkjøtt i markedet
- Ingen import av reinsdyrkjøtt med redusert toll
- Prioriteringer gitt over Utviklingsprogrammet

Figur 8.6 viser at prisøkningen har flatet ut fra 2017. Statens forhandlingsutvalg viser til at ut fra dagens markedssituasjon kan dette være en riktig prisutvikling.

Figur 8.7 Prisutvikling 2014 - 2019

8.7 Markeds- og lagersituasjonen

Markedet for reinsdyrkjøtt har gjennom flere år vært i en positiv utvikling. Imidlertid viser lagertallene at det fortsatt ligger en betydelig mengde av de dyrere stykningsdelene på lager, i tillegg til at det er en markant økning i lagerbeholdningen av finnbiff og andre varer. Selv om lageret av dyrere stykningsdeler har avtatt noe sammenlignet med tidligere år, er Markedsutvalget fortsatt av den oppfatning av at det er salget av disse stykningsdelene som er mest utfordrende. Markedsutvalget har påpekt at taket er nådd for hva markedet er villig til å betale for produktene. En ytterligere prisøkning til forbruker vil kunne få negative markedsmessige effekter. Over år har det vært betydelige økninger i produsentprisen, samtidig som prisøkningen i butikk har vært moderat.

Markedsutvalget trekker videre frem at markedet for salg av skinn har stagnert, slik at det har blitt vanskeligere å omsette skinn som råvare. I tillegg har kostnaden for å bli kvitt våtavfall økt. I 2019 var gjennomsnittsvekten på alle 21,9 kilo. Gjennomsnittsprisen per kilo var 79,33 kroner. Det legges til grunn at slaktekostnaden er 18 kroner per kilo. Dersom slakteriet beholder skinn og innmat utgjør slaktekostnaden 12 kroner per kilo. Dette innebærer at den totale gjennomsnittsprisen til reieneier er om lag 85 kroner per kilo.

Det ble slaktet 74 100 rein ved listeførte slakterier i 2019. Under gitte forutsetninger utgjorde skinnverdien i 2019 om lag 9-10 mill. kroner. En utvikling der reieneieren ikke får betalt for skinnen er bekymringsfull. De negative konsekvensene for reieneieren vil bli forsterket ved at det er å forvente at kostnadene til håndtering av skinn som et avfallsprodukt vil bli belastet reieneier.

Bedriftenes marginer har over år blitt redusert. Markedsutvalget har uttrykt at dette er bekymringsfullt fordi dette kan medføre at bedriftene ikke har ressurser til å drive med produktutvikling og innovasjon, og påpeker at det er uheldig om innovasjonstakten og produktutviklingen stopper opp.

Markedsutvalget har i sin funksjonstid vært kunnskapsbasert. Statens forhandlingsutvalg ser fram til at Markedsutvalget nå får utarbeidet en ny posisjonsanalyse. Statens forhandlingsutvalg har forventninger om at en ny posisjonsanalyse vil fange opp nye trender i markedet, trender knyttet opp mot dyrevelferd, opprinnelse, historien bak kjøttet, klima og utviklingen i kjøttkonsumet. Trender knyttet til klima og kjøttkonsum har så langt ikke påvirket reinkjøttbransjen negativt, men det er sentralt at Markedsutvalget følger utviklingen nøye i tiden fremover.

8.8 Klima og reindrift

Reindriften har de siste årene merket endringene i klimaet. Dette gjelder både reindriftsutøverne og reinen. Endringene i klimaet gir økt risiko for ulykker. Det gjør at innsjøer og elver som tidligere har vært trygge å passere, ikke lenger er trygge. Tilsvarende er nye områder blitt mer skredutsatt. Vinteren og våren 2017 opplevde reindriften en beitekrise i store deler av reindriftsområdet. Vinteren 2020 er det igjen vanskelige beiteforhold i deler av Troms og Finnmark.

Fremover er det å forvente høyere temperaturer og mer nedbør. Temperatur og nedbør er begge faktorer som kan føre til høyere frekvens av ising og låste beiter, eller gjøre at vekstsesongen starter tidligere. Med klimaendringene forventes en større variasjon i værforhold, med hyppigere forekomst av ekstreme værhendelser. Det skjøre forholdet mellom snødekkets kvalitet, beitedyrenes framkommelighet og tilgang på næringsrike beiteplanter, som reindriften hver vår er så avhengig av, forventes å skape nye og stadig uforutsette utfordringer for reindriften. Samtidig kan det forventes oppblomstring av ulike sykdommer på hjortevilt og rein.

Med bakgrunn i erfaringene fra beitekrisen i 2017 har avtalepartene satt i verk flere tiltak som skal redusere de negative effektene ved en beitekrise, og tiltak som skal trygge reindriftsutøvernes arbeidshverdag framover. Statens forhandlingsutvalg påpeker at det fremover må jobbes aktivt og kontinuerlig med ulike tiltak for å møte utfordringene som endringene i klimaet skaper for reindriften, og at problemstillinger om klimaendringenes påvirkning på reindriften vil være gjenstand for økt oppmerksomhet i de kommende reindriftsavtaleforhandlingene.

Norsk jordbruk står for 8,5 pst. av klimagassutslippene i Norge. Utslippene er redusert med 4,2 pst. siden 1990. De største utslippssektorene i Norge er olje- og gassnæringen (28 pst.) og transportsektoren (30 pst.). Norsk husdyrproduksjon, og sau og ku i særdeleshet, er i mange sammenhenger trukket fram som en stor utslippskilde, jf. Klimakur 2030. Rein har så langt i liten grad blitt trukket frem i denne sammenhengen.

NRL har krevd et klima- og miljøtilskudd for utmarksbeite i reindriften, med en sats på 205 kroner per dyr i vårflokk og en avsetning på 43,0 mill. kroner. Statens forhandlingsutvalg stiller seg noe undrende til at NRL gjennom et slikt krav velger å trekke reinen inn i klimadebatten.

Statens forhandlingsutvalg viser til at reindriften i all hovedsak er basert på at reinen beiter i utmarken hele året, og skal primært livnære seg på det naturen gir. Dette er den største forskjellen mellom reindrift og andre landbruksnæringer, f.eks. sauenæringen, der sau vanligvis står inne i fjøs på vinteren. Eksisterende klima- og miljøtilskudd i jordbruket støtter ikke slik aktivitet som skjer av selv, men fremmer innsats eller kompenserer for kostnader utover det som ellers kan forventes. Når det gjelder beitetilskuddet for sau skal dette tilskuddet stimulere til å ha sau på utmarksbeite i sommerhalvåret, og har som formål å stimulere til pleie av kulturlandskapet, samt bedre utnytting av utmarksressursene.

Reindrifftsavtalen er en næringsavtale som skal stimulere til økt produksjon i næringen. Et tilskudd for at dyr skal være mer på utmarksbeite for en næring som allerede har dyrene ute året rundt, vil etter statens forhandlingsutvalg syn ikke være stimulerende i forhold til formålet. Statens forhandlingsutvalg mener at et slikt klima- og miljøtilskudd som gis for antall rein på utmarksbeite vil stimulere til en økning av reintallet, og ikke til økt produksjon. I den forbindelse vises det til at utslippet fra rein er om lag 2 kg CH₄ per kg produsert enhet. Til sammenligning er utslipp fra sau under halvparten av rein. Årsaken til dette er at rein nyttiggjør mer marginale ressurser og derfor har saktere tilvekst og i større grad må "gå på tomgang". Dette innebærer at desto lavere produktivitet det er i distriktet, desto høyere utslipp vil det være per produsert enhet.

9 Omprioriteringer i Reindrifftsavtalen 2019/2020

9.1 Bruk av mindreforbruket fra 2019

Regnskapstall for 2019 viser et mindreforbruk per 31. desember 2019 på om lag 1,0 mill. kroner over post 75, og 0,1 mill. kroner over post 79.

Landbruksdirektoratet har beregnet det totale merforbruket i 2019 over post 75 til 7,2 mill. kroner. Under forutsetning av at mindreforbruket blir godkjent overført til 2020, samt at mindreforbruket på post 79 blir godkjent ompostert til post 75, foreslår Statens forhandlingsutvalg at mindreforbruket benyttes til å dekke en andel av forventet merforbruk i 2020.

Statens forhandlingsutvalg viser til mindreforbruket i 2019 er betydelig lavere enn det beregnede merforbruket i 2020. Dette innebærer at LMD etter samråd med NRL, vil måtte justere enkelte av satsene for de direkte tilskuddsordningene.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avtalepartene blir enige om justeringene før proposisjonen om Reindrifftsavtalen 2020/2021 blir oversendt Stortinget.

Tabell 9.1 Oversikt over kapittel 1151 post 75

	Bevilgning 2019	Forbruk 2019	Saldo per 31.12.2019
1151.75 - Direkte tilskudd			
Overført mindreforbruk fra 2018	5 645 000		5 645 000
Overføring fra kapittel 1151 post 79*	300 000		300 000
Distriktstilskudd	16 100 000	15 370 200	729 800
Produksjonspremie	33 000 000	35 439 934	-2 439 934
Kalveslaktstilskudd	24 000 000	26 388 534	-2 388 534
Særskilt driftstilskudd til ungdom	2 000 000	2 213 344	-213 344
Etableringstilskudd	2 600 000	3 724 177	-1 124 177
Ektefelle-/samboertillegg	1 400 000	900 000	500 000
Totalt	85 045 000	84 036 189	1 008 811

*Se Prop. 117 S (2018-2019).

9.1.2 Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om å iverksette et prosjekt som har som formål å få fjernet gammelt gjerdemateriell. Avtalepartene la til grunn at de som har oppført ulovlige gjerder har et ansvar for å fjerne

dem, men at det dette var noe som i liten grad ble fulgt opp. Ordningen ble tidsbegrenset og knyttet til avtaleåret 2015/2016 for Troms og Nordland reinbeiteområder. For avtaleåret 2016/2017 var ordningen gjort gjeldende for Nord-Trøndelag reinbeiteområde. For avtaleåret 2017/2018 ble ordningen gjort gjeldende for Vest-Finnmark reinbeiteområde, mens Øst-Finnmark reinbeiteområde ble prioritert i avtaleåret 2018/2019. For avtaleåret 2019/2020 ble avtalepartene enige om å gjøre ordningen gjeldende for Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde.

Ordningen med tilskudd til fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder er nå gjennomført i samtlige reinbeiteområder. Statens forhandlingsutvalg legger derfor til grunn at ordningen ikke videreføres. Med bakgrunn i innmeldt behov fra Fylkesmannen i Trøndelag legger Statens forhandlingsutvalg til grunn at det vil gjenstå 0,75 mill. kroner for Reindrifftsavtalen 2019/2020. Statens forhandlingsutvalg foreslår at disse midlene omdisponeres til et kompetanseprogram for å bedre internkontroll og selvstyre i reindrifftsneringen, samt til å dekke reieneiernes kostnader ved møter i beredskapsutvalgene vinteren 2020.

9.1.3 Kompetanseprogram for bedre internkontroll og selvstyre i reindrifftsneringen

Reindrifftsloven av 2007 skal gi grunnlag for en hensiktsmessig indre organisering og forvaltning av reindrifften. Videre skal reindrifftsneringen etter loven, gjennom internt selvstyre, selv spille en aktiv rolle og ha ansvar for at reindrifften er bærekraftig. Reindrifftsneringen står overfor store utfordringer fremover i tid for å sikre en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrifft. En videreutvikling av lokalt selvstyre vil være viktig for å nå målene for reindrifftspolitikken.

Etter enighet i Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble det etablert en arbeidsgruppe, ledet av Landbruksdirektoratet, som skulle se på muligheter for å styrke reindrifftsneringens evne til selvstyre og internkontroll. Et av tiltakene som blir trukket fram i rapporten er kompetanseheving.

Fylkesmannsembetene har meldt om at det i mange distrikter er store utfordringer med å få til et godt samarbeid om forvaltning av egne ressurser internt i distrikt, siida og i siidaandeler i alle tre reinbeiteområdene. Fylkesmannen i Troms og Finnmark har tatt initiativ til et kompetanseprogram for bedre internkontroll og selvstyre i reindrifftsneringen. Videre at det opprettes en gruppe bestående av LMD, Landbruksdirektorat, Sametinget, NRL og fylkesmannsembeter som utformer innholdet i kompetanseprogrammet.

Statens forhandlingsutvalg ser dette prosjektet som en mulighet for kompetanseutvikling i næring og forvaltning, og et viktig bidrag til å styrke fylkesmannens rolle som førstelinjetjeneste for reindrifften. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det tildeles 0,6 mill. kroner til dette prosjektet i 2020, og at dette dekkes ved omdisponering av midler fra ordningen for fjerning av gammelt gjerdemateriell. Statens forhandlingsutvalg forutsetter at avtalepartene blir enige om et mandat for prosjektet under forhandlingene, og at det opprettes en styringsgruppe for prosjektet der avtalepartene er representert. Videre forutsettes det at prosjektet blir gjort tilgjengelig og kan gjennomføres i alle reinbeiteområdene.

9.1.4 Reieneiernes kostnader ved møter i beredskapsutvalgene vinteren 2020

Vinteren 2020 har det vært gjennomført flere møter i beredskapsutvalgene i Finnmark og i Troms. Statens forhandlingsutvalg foreslår at reieneiernes kostnader ved møter i beredskapsutvalgene vinteren 2020 dekkes med en avsetning på 0,15 mill. kroner.

10 Statens tilbud til Reindrifftsavtalen 2020/2021

10.1 Innledning

I dette kapitlet gis det innledningsvis en omtale av statens prioriteringsområder for Reindrifftsavtalen 2020/2021. Deretter følger statens tilbud som er bygd opp tilsvarende som tidligere år. De ordninger som er gjeldende gjennom Reindrifftsavtalen 2019/2020, og som ikke omtales i dette kapitlet, foreslås videreført uten endringer. Når det gjelder de avsetninger som foreslås til de enkelte ordninger, er disse i hovedsak basert på Landbruksdirektoratets anslag, samt vurderinger av markeds- og slaktesituasjonen. Dette kan innebære at avsetningene til enkelte av de direkte tilskuddsordningene kan være justerte, selv om det ikke foreslås endringer i satsene for det aktuelle tilskuddet. I kapittel 11 gis en oppsummering av forslaget til fordeling av den økonomiske rammen.

10.2 En tilpasset økonomisk politikk

I Solberg-regjeringens funksjonstid har aktiviteten i norsk økonomi tatt seg opp. Samtidig har regjeringen de siste årene holdt igjen i finanspolitikken. Dette av hensyn til konkurranseutsatt sektor og en balansert utvikling i norsk økonomi. Når kapasitetsutnyttningen i økonomien øker og renten er på vei opp, må det vises tilbakeholdenhet i finanspolitikken. Over tid vil etterspørselen fra petroleumsnæringen mot fastlandsøkonomien avta, og man vil trenge flere ben å stå på. God konkurransevne er avgjørende for at andre næringer kan vokse frem, og for at man skal ha en omstillingsdyktig og vekstkraftig økonomi. Dersom det ikke holdes igjen i finanspolitikken når konjunktorene er gode, kan det svekke konkurransevnen, hindre mobiliteten i arbeidsmarkedet og bremse tilførselen av arbeidskraft til konkurranseutsatt virksomhet.

Økonomien i reindriften har de siste årene blitt langt bedre. Prisen til reieneier har økt fra om lag 54 kroner per kilo i 2014 til i underkant av 80 kroner per kilo i 2019. Dette er en økning i produsentprisen på hele 48 pst. i løpet av fem år. Statens forhandlingsutvalg påpeker at regjeringens økonomiske politikk og den positive utviklingen i økonomien i reindriften også vil måtte få konsekvenser for reindrifftsavtalens ramme.

10.3 Statens forhandlingsutvalgs prioriteringer

Innledningsvis vil Statens forhandlingsutvalg minne om at Regjeringen har som målsetting å redusere offentlige overføringer, og å øke omstillingen slik at næringer i større grad enn tidligere kan klare å skaffe seg inntekter gjennom produksjon og verdiskaping. Denne målsettingen må også sees i sammenheng med målsettingen om å redusere skatter og avgiftene i næringen. I den forbindelse vises det til at denne regjeringen har innført avgiftsfritak ved kjøp av driftsmidler i reindriften. Fra og med 1. juli 2018 ble det gitt nye regler om fritak for engangsavgift og fradragsrett for merverdiavgift for snøscootere og ATV-er til bruk i reindriffts-næringen. Kjøretøy som brukes som driftsmidler i reindriffts-næringen får på denne måte en mer lik avgiftsbehandling som kjøretøy som benyttes som driftsmidler i landbruket for øvrig. Etter de nye reglene kan virksomheter som driver med reindrift kjøpe inntil fire eller åtte, avhengig av organisasjonsform, snøscootere eller ATV-er per toårsperiode til bruk i reindriffts-næringen uten å betale engangsavgift på disse. De får også fradragsrett for merverdiavgift på inntil fire eller åtte slike kjøretøy per toårsperiode. Fradragsretten gjelder også for merverdiavgift ved reparasjoner og drift av disse kjøretøyene.

Disse endringene er en oppfølging av et mangeårig krav fra næringen og gir en betydelig avgiftsreduksjon for reindriften.

Kravet fra NRL er utfordrende både når det gjelder økonomisk ramme og innhold. NRLs manglende prioritering mellom de ulike ordningene, samt manglende analyser og underbygging av flere av de krav som er fremmet, forsterker denne utfordringen. I tillegg går det mot et merforbruk på de direkte tilskuddsordningene med om lag 7,2 mill. kroner i 2020. Merforbruket reduserer avtalepartenes handlingsrom.

Statens tilbud legger opp til en videreføring og styrking av arbeidet med å utvikle reindriftsnæringen som en næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Den dreining man har hatt av virkemidlene med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for de som har reindrift som hovedvirksomhet foreslås videreført.

Kalveslaktetilskuddet har økt betydelig de siste årene, fra 275 kroner per kalv i avtalen 2013/2014 til 500 kroner per kalv i avtalen 2018/2019. Utover å stimulere til produksjonsoptimalisering, har formålet med økningen vært at også kalv i lavere vektclasser blir levert til slakteriet. For at ordningen fremover ikke skal være reintallsdrivende, ser Statens forhandlingsutvalg det som nødvendig at det fremover settes krav knyttet til vekt eller klasse for at kalveslaktet skal gi grunnlag for tilskudd. Innstramming av ordningen med kalveslaktetilskudd uten endringer av regelverket for produksjonspremie, vil trolig gi mindre effekt enn ønskelig. Dette har sammenheng med at en reineier ut fra dagens regelverk vil få produksjonspremie for kalver med lav vekt/klasse.

På denne bakgrunn foreslår Statens forhandlingsutvalg at det gjøres en gjennomgang av de kostnadssenkende og direkte tilskuddene, for å vurdere hvordan ordningene bidrar til å nå målene for reindriftspolitikken. Det er gjort få justeringer i gjeldende ordninger, og det er derfor naturlig at man nå foretar en evaluering og gjennomgang. Det vises også til Granavolden-plattformen, hvor det fremkommer at regjeringen vil vurdere innretningen på tilskudd til reindrift med tanke på både å stimulere til næringsutvikling ved å belønne matproduksjon, samtidig som man ivaretar kulturbaserte aspekter ved reindriften. Statens forhandlingsutvalg legger opp til at avtalepartene i løpet av forhandlingene blir enige om et mandat for en slik utredning.

Markedsituasjonen for reinsdyrkjøtt har over lengre tid vært i en positiv utvikling. Dette har også hatt en positiv innvirkning på produsentprisen. De siste årene er det registrert at reinkjøttmarkedet har blitt mer utfordrende. Det er de dyreste stykningsdelene som er vanskeligst å få omsatt. Reinkjøttmarkedet er sårbart. Redusert omsetning og økte lager kan få konsekvenser for framtidig slakteuttak. I tillegg registreres en bekymringsfull utvikling knyttet til mottak og salg av skinn. Av den grunn er også tiltak som legger til rette for økt slaktning og omsetning prioritert i statens tilbud.

Reindriften er en familiebasert næring. En positiv utvikling av den familiebaserte driften ivaretas best gjennom en god produksjon og lønnsomhet i reinflokken. Et slikt utgangspunkt skaper frihet til å utvikle familiedriften i ønsket retning.

Den familiebaserte reindriften vil i mange tilfeller være avhengig av å skaffe seg tilleggsinntekter. Det er personene i husholdet og næringen selv som har best forutsetning for å vurdere hvilke tilleggsvirksomheter innenfor en familiebasert reindrift som det er mest hensiktsmessig å satse på. Det må være den enkeltes kompetanse og interesser som bør være avgjørende for valget. Myndighetenes rolle blir å legge best mulig til rette gjennom rammebetingelsene.

Over reindriftsavtalen har avtalepartene prioritert ordninger som støtter opp om etablering av tilleggsnæringer. Dette gjelder blant annet tilskudd til småskalaproduksjon og reiseliv over

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og utvikling, samt til etablering av lærings- og omsorgsbaserte tjenester. Statens forhandlingsutvalg ser et stort potensiale i utviklingen av tilleggsnæringer i tilknytning til reindriften og ser det som fortsatt viktig å prioritere en videreføring av Utviklingsprogrammet med enkelte justeringer, samt styrking av ordningen med lærings- og omsorgsbaserte tjenester.

De overordnede prioriteringene med vekt på økonomisk utvikling og økt verdiskaping gjennom opprettholdelse av de direkte- og kostnadssenkende tilskuddene, samt prioritering av tilleggsnæringer, er i samsvar med Sametingets overordnede prioritering. Der Sametingets nærmere prioriteringer sammenfaller med statens prioriteringer vil dette fremgå under de enkelte postene.

10.4 Regelverk

Avtaleforhandlingene er arenaen der NRL kan fremme forslag til endringer i forskriftene knyttet til avtalen.

Statens forhandlingsutvalg vil presisere at forskriftsmøtet ikke er forumet for å diskutere innretning og særskilte vilkår knyttet til de ulike tilskuddsordningen. Dette innebærer at alle realitetsendringer i regelverket må være avklart i løpet av avtaleforhandlingene.

10.5 Bevilgning over statsbudsjettet 2021

10.5.1 Bevilgningsramme

Statens forhandlingsutvalg fremmer en økonomisk ramme for Reindriftsavtalen 2020/2021 på 139,3 mill. kroner. Tilbudet innebærer en videreføring av gjeldende avtale på 136,1 mill. kroner. Økningen på 3,2 mill. kroner skal dekke kostnader ved utestenging fra vinterbeiter i Sverige, jf. omtale under punkt 10.6.18.

Statens forhandlingsutvalg påpeker at den økonomiske rammen også må sees i sammenheng med reindriftsfradraget og innføring av avgiftsfritak på kjøp av driftsmidler i reindriften.

10.5.2 Priser

Det fastsettes ikke målpris for reinkjøtt i slaktesesongen 2020/2021.

Landbruksdirektoratet kan fastsette kvoter for reinkjøtt og/eller levende rein for slakting som kan importeres med redusert toll etter samråd med markedsutvalget for reinkjøtt og reinkjøttbransjen for øvrig. I en situasjon hvor Markedsutvalget og bransjen gir råd om å importere reinkjøtt, forutsetter Landbruks- og matdepartementet at direktoratet tar kontakt med departementet.

10.6 Utviklings- og investeringstiltak (RUF)

10.6.1 Kapittel 1151 post 51 – Reindriftens utviklingsfond

Fondets regnskap for 2019 viser et underskudd på 4,9 mill. kroner. Inntektssiden består av bevilgningen over Reindriftsavtalen 2018/2019 (33,9 millioner kroner) etter overføringer (totalt 2,8 millioner kroner), det vil si til sammen 36,7 millioner kroner, renteinntekter på 0,6 millioner kroner, tilbakebetaling av lån på 0,3 millioner kroner, innbetalt prammeavgift på 0,2 millioner kroner og andre innbetalinger på 0,03 millioner kroner. Kostnadssiden gjelder

utbetalinger av vedtatte tildelinger fra 2019 og tidligere år, samt utbetalinger knyttet til administrasjon av RUF-styret og Økonomisk utvalg

Tabell 10.1 Tall for 2017-2019 og prognose for 2020

Resultat	2017	2018	2019*	2020*
Tildeling over reindriftsavtalen	31 600 000	32 800 000	33 900 000	36 600 000
Overføringer	-12 100 000	3 850 000	2 800 000	3 240 000
Renteinntekter bank	317 225	287 728	566 310	500 000
Andre renteinntekter	6 539	1 905	2 926	3 000
Tilbakebetaling lån	282 967	270 099	309 466	147 000
Tilbakebetalte midler	186 192	0	25 000	0
Innbetalt prammeavgift	366 078	273 495	227 663	250 000
Andre innbetalinger	1 110 900	47 245	0	0
Sum inntekter	21 769 901	37 530 472	37 831 365	40 740 000
Kostnader	42 488 244	39 647 263	42 139 633	41 000 000
Andre kostnader (adm styrer/utvalg)	611 396	669 325	514 546	640 000
Sum kostnader	43 099 640	40 316 588	42 654 179	41 640 000
Resultat	-21 329 739	-2 786 116	-4 822 814	-900 000

*Foreløpige tall for 2019 og prognose for 2020.

Grunnet usikkerhet om hvor store overføringene og utbetalingene vil bli er prognosen for 2020 usikker.

Fondets balanse er vist i tabell 10.2. Eiendelssiden består av beholdningen i Norges Bank. Dette gir en egenkapital på 48,1 mill. kr per 31.12.2019. Prognosen for 2020 er også her usikker.

Tabell 10.2 Fondets balanse 2017-2019 og prognose for 2020

Balanse	2017	2018	2019*	2020*
Innestående i Norges Bank per 31.12.	55 706 192	52 920 076	48 097 262	47 200 000
Sum eiendeler	55 706 192	52 920 076	48 097 262	47 200 000
Gjeld	0	0	0	0
Egenkapital	55 706 192	52 920 076	48 097 262	47 200 000
Sum gjeld og egenkapital	55 706 192	52 920 076	48 097 262	47 200 000

*Foreløpige tall for 2019 og prognose for 2020.

Fondets ansvar per 31. desember 2019 utgjør 27,7 millioner kroner (foreløpig tall). Dette utgjør 58 pst. av fondets egenkapital. Ansvar er vedtatte tilsagn som er utbetalt, tilbakeført eller omdisponert på de ulike ordningene. Ansvar er inngår ikke i fondets balanse. Årsaken til dette er at vedtatte tildelinger utgiftsføres i sin helhet ved utbetaling (kontantprinsippet). Det påpekes likevel at både resultat og balanse bør ses i sammenheng med fondets ansvar.

10.6.2 Økonomisk ramme

Statens forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til Reindriftens utviklingsfond for Reindriftsavtalen 2020/2021 settes til 37,5 mill. kroner. Ut fra fondets økonomiske situasjon, settes tildelingsrammen til RUF lik bevilgningsrammen.

RUF-styret har ved flere anledninger uttrykt bekymring for utviklingen når det gjelder frie midler på fondet. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det over tid arbeides for å frigjøre økt handlingsrom for RUF-styrets prioriteringer.

10.6.3 Kvinnerettede tiltak

Det er utbetalt 0,4 mill. kroner til kvinnerettede tiltak i 2019. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det heller ikke over Reindrifftsavtalen 2020/2021 øremerkes midler til kvinnerettede tiltak, men understreker at dette ikke utelukker reindrifftskvinnene fra å søke RUF om prosjektmidler, eller at NRL som organisasjon søker om midler til utviklingsprosjekter. Statens forhandlingsutvalg viser til at Landbruksdirektoratet har utarbeidet retningslinjer for kvinnerettede tiltak i reindrifften⁴. Retningslinjene er vedtatt av styret for Reindrifftens utviklingsfond, og skal være et grunnlag for behandling av søknader om støtte til "tiltak for å fremme likestilling og kvinners situasjon i reindrifften", jf. forskrift om Reindrifftens utviklingsfond. Statens forhandlingsutvalg viser til at all informasjon ligger tilgjengelig på Landbruksdirektoratets nettsider, i tillegg til at Landbruksdirektoratet sender informasjon på e-post til avtalepartene. Det er viktig at NRL også bidrar til å videreformidle informasjonen om denne ordningen, samt andre ordninger på en hensiktsmessig måte.

10.6.4 Forskning og utvikling

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det ikke øremerkes særskilte midler til forskning og utvikling i 2020.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av følgende områder som skal prioriteres av forsknings- og veiledningsprosjekter:

- Utvikling av fôr til bruk under beitekriser.
- Overvåking og beredskap om reinens helse.
- Hvordan klimaendringer og industrielle utslipp påvirker reindrifften.
- HMS-forhold i reindrifften.
- Tiltak for en bedre sikring av reindrifftens arealer.
- Utvikling av reindrifftens selvstyre.

En slik prioritering er også i tråd med Sametingets innspill til reindrifftsavtalen.

NRL foreslår i sitt krav at det skal kunne gis midler til forskning og informasjon om CWD, klimaendringer og forurensning over kriseberedskapsfondet. Statens forhandlingsutvalg viser til at dette er tiltak det kan gis støtte til innenfor de gjeldende prioriteringene.

Siden 2000 har RUF støttet om lag 100 forsknings- og utviklingsprosjekter. På Landbruksdirektoratets nettsider er det lagt ut en oversikt over prosjektporteføljen fram til 2017. Under hvert prosjekt finnes det en kort beskrivelse av prosjektet, prosjektfakta og linker til prosjektets publikasjoner. Det er også henvist til Norges Forskningsråds prosjektdatabase. Landbruksdirektoratet har som intensjon å oppdatere oversikten i løpet av kort tid.

Søknader om støtte til forsknings- og utviklingsprosjekter blir behandlet av RUF-styret. Protokollene fra møtene til RUF-styret legges ut på direktoratets nettside. Protokollene inneholder vedtak i saken, slik at man kan få en oversikt over hvilke prosjekter som er blitt støttet av RUF, og hvor mye støtten utgjør.

⁴ https://www.landbruksdirektoratet.no/no/reindrifften/tilskudd/utviklings-og-investeringstiltak/_attachment/76892?_ts=16e882ca6d0

10.6.5 Konfliktforebyggende tiltak

Statens forhandlingsutvalg foreslår en bevilgning på 1,5 mill. kroner til konfliktforebyggende tiltak, herunder inntil 50.000 kroner til administrering av ordningen ved Fylkesmannen i Trøndelag. Fylkesmannen har mottatt flere søknader i 2019 enn tidligere. Statens forhandlingsutvalg påpeker viktigheten av at Fylkesmannen i Trøndelag foretar en prioritering av innkomne søknader. Det er også viktig at de øvrige fylkesmannsembetene informerer om ordningen.

10.6.6 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

I forbindelse med forhandlingene om Reindriftsavtalen 2014/2015, ble avtalepartene enige om å samordne Reinprogrammet med det som nå er Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert – vekst og verdiskaping.

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at den arbeidsmetodikken som benyttes for bruk av midlene over reindriftsavtalen videreføres.

Statens forhandlingsutvalg understreker at Utviklingsprogrammet må opprettholde satsingen på produktutvikling, for å sikre at innovasjonstakten ikke reduseres.

Gjennom Matstreif og Tråante 2017 har flere reinkjøttbedrifter fått anledning til å stå på felles stand under paraplyen "Rein –helten på vidda". Utover at disse arrangementene har vært gode omdømmetiltak, har de også vært sentrale til å bygge kompetanse hos de enkelte bedriftene som har deltatt. Reindriften har også de siste årene vært godt representert under IGW. Dette gjelder både som utstillere og som medlemmer i landbruks- og matministerens næringsdelegasjon. Statens forhandlingsutvalg understreker at reindriftens representasjon har bidratt positivt i utviklingen av Matnasjonen Norge, til å løfte reindriftens omdømme, og ikke minst bidratt til økt kunnskap om reindrift og reinkjøttet.

For at flere reinkjøttbedrifter skal gis anledning til å delta på denne type arrangementer, foreslår Statens forhandlingsutvalg at Innovasjon Norge, sammen med Markedsutvalget, også vurderer deltakelse på andre matarrangementer. En forutsetning vil være at reinkjøttbedriftene står på felles stand.

Reindriften blir i økende grad brukt i markedsføringen av Norge som turistland. Dette øker etterspørselen av reindriftsrettet turisme. De aktørene som er lokalisert i områder med godt tilfang av turister, opplever stor pågang og god økonomisk vekst. Veksten tilfaller aktører som er profesjonelle og som klarer skalering og logistikk på en god måte. Dette gir rom for nye investeringer og økt kapasitet. Statens forhandlingsutvalg ser det reindriftsbaserte reiselivet som en stor mulighet som en tilleggsnæring i reindriften og foreslår at Utviklingsprogrammet har økt oppmerksomhet på dette satsingsområdet framover. Samtidig er det sentralt at utviklingen av det reindriftsbaserte reiselivet utvikles på reindriftens premisser og at etableringene skjer i henhold til reindriftslovens bestemmelser.

For Reindriftsavtalen 2020/2021 foreslår Statens forhandlingsutvalg at bevilgningen videreføres med 8,2 mill. kroner.

10.6.7 Fagbrevordningen

Formålet med fagbrevordningen er å utdanne ungdom til dyktige fagarbeidere i reindrift, samt videreutdanne lærebedrifter med sikte på å ta fagbrev og kompetansebevis etter fagopplæringsloven.

For å koordinere og effektivisere de tilsluttede lærebedriftenes opplæringer av lærekandidater i reindrift, ble Opplæringskontoret for reindrift og duodji opprettet i februar 2002.

Opplæringskontoret er godkjent av fagopplæringsnemdene i Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag fylker. Opplæringskontoret skal arbeide aktivt for å rekruttere lærlinger og lærekandidater i reindrift, og motivere lærebedrifter til å ta imot lærlinger.

Som et ledd i arbeidet med å styrke kvinnenes stilling i reindriften, foreslår Statens forhandlingsutvalg at Opplæringskontoret viderefører prioriteringen av kvinner blant kommende lærlinger og instruktører. I tillegg vil det være sentralt å sikre en geografisk fordeling av lærlingene.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre gjeldende avsetning på 2,5 mill. kroner. Å satse på fagbrevordningen er i tråd med Sametingets prioriteringer.

10.6.8 Markedstiltak

Markedsutvalget for reinkjøtt ble etablert av avtalepartene på grunnlag av Reindriftsavtalen 2010/2011. Hovedoppgaven for Markedsutvalget er å sikre norsk reinkjøtt positiv oppmerksomhet og kjøpsutløsende adferd hos sluttbruker. I tillegg skal Markedsutvalget ta på seg formidling av markedsrelevante problemstillinger til andre aktører. Markedsutvalget benytter Opplysningskontoret for egg og kjøtt (OEK) som strategisk samarbeidspartner til gjennomføring av valgte markedsaktiviteter.

Markedet for reinkjøtt har over tid vært i en positiv utvikling, men markedet er nå mer utfordrende. Dette gjelder særlig de dyre stykningsdelene. Bedriftene melder om at årsaken til dette er at prisen som markedet er villig til å betale, er nådd.

I tillegg ligger det, slik som beskrevet i kapittel 8.7, en betydelig utfordring i omsetningen av skinn.

Statens forhandlingsutvalg understreker betydningen av å opprettholde trykket på forbrukerkommunikasjon for å sikre omsetningen, og til å ivareta reinkjøttets posisjon i markedet. Med bakgrunn i at markedet for skinn har blitt vanskelig påpeker Statens forhandlingsutvalg viktigheten av at Markedsutvalget framover også har økt oppmerksomhet på dette markedet.

Markedsutvalget har i 2020 planlagt markedsføring mot hotell, restaurant og cateringmarkedet (HoReCa). HoReCa bruker i stor grad de dyrere stykningsdelene, og det er ofte restaurantene som er forbrukernes første møte med nye matretter. Som en del av dette vil Markedsutvalget delta på SMAK2020, den største messen rettet mot dette markedet i Norge. Markedsutvalget samarbeider med Innovasjon Norge om deltagelsen. Statens forhandlingsutvalg støtter Markedsutvalgets strategi med økt oppmerksomhet opp mot HoReCa markedet.

I reinkjøttbransjen er det mange mindre bedrifter, og midler til markedsføring av egne produkter er begrenset. Statens forhandlingsutvalg påpeker at deltakelse på matarrangementer bidrar til økt oppmerksomhet omkring bedriftenes reinkjøttprodukter. Utover en markedsføring av egen produkter vil en deltagelse også bygge kompetanse i bedriftene. "Det norske måltid" er en slik arena. I september 2020 gjennomfører juryen nominasjonen i kategorien kjøtt på Røros. Statens forhandlingsutvalg ber Markedsutvalget sammen med Utviklingsprogrammet orientere om denne konkurransen, og jobbe for at reinkjøttet er godt representert når juryeringen gjennomføres. Det bør være et mål at minst ett reinprodukt går videre til finalen i 2020.

For å sikre omsetningen av norsk reinsdyrkjøtt, ser Statens forhandlingsutvalg behov for at Markedsutvalget gjennomfører aktiviteter i samsvar med fremlagt markedsplan og budsjett.

Med dette som utgangspunkt, foreslår Statens forhandlingsutvalg at Markedsutvalgets aktiviteter tilpasses innenfor en ramme på 5,0 mill. kroner for Reindrifftsavtalen 2020/2021 pluss overførte midler fra 2019. Dette innebærer at bevilgningen til Markedsutvalget opprettholdes på nåværende nivå.

10.6.9 Reintransport/pramming

Avtalepartene var i Reindrifftsavtalen 2019/2020 enige om at transport av rein mellom årstidsbeiter i utgangspunktet ikke skal dekkes over reindrifftsavtalen.

Kostnadene ved pramming har økt betydelig de siste årene, og Statens forhandlingsutvalg mener det må legges til grunn at pramming bare skal gjennomføres for de som ikke kan benytte seg av trailertransport.

For Reindrifftsavtalen 2020/2021 foreslår Statens forhandlingsutvalg en avsetning på 3,5 mill. kroner til pramming. Basert på prisene for 2019 gir dette rom for 14 prammedøgn.

10.6.10 Reindrifftsanlegg

NRL har foreslått at avtalepartene oppretter en arbeidsgruppe som skal kartlegge behovet for utviklings- og investeringstiltak. Statens forhandlingsutvalg forstår utviklings- og investeringstiltak som oppføring av permanente gjerder og anlegg i reindrifften, jf. forskrift om reindrifftens utviklingsfond kapittel 3. Reindrifftsanlegg dekkes av de frie midlene over RUF. Det ble gjennomført en tilsvarende kartlegging på bakgrunn av Reindrifftsavtalen 2013/2014. I perioden 2001 til 2018 er det innvilget tilskudd til 154 prosjekt, og utbetalt tilsammen 51,9 millioner kroner til gjerder og anlegg i reindrifften. I perioden 2013-2015 tildelt 16,1 mill. kroner til infrastrukturtiltak. Per i dag er det 1,1 mill. kroner av disse som ikke er utbetalt fordi prosjektet ikke er ferdigstilt. I 2019 ble det innvilget 3,1 mill. kroner til formålet. Statens forhandlingsutvalg legger derfor til grunn at det ikke er behov for gjøre en slik kartlegging på det nåværende tidspunkt. For å få tilskudd til reindrifftsanlegg er det et krav om at anlegget er beskrevet i godkjente bruksregler og distriktsplaner Statens forhandlingsutvalg mener i utgangspunktet at distriktene selv bør ha ansvar for å kartlegge hvilke behov for reindrifftsanlegg distriktet har, og til å innarbeide distriktets behov for gjerder og anlegg i bruksreglene og i distriktsplanene.

NRL foreslår at det skal kunne gis tilskudd til gumpier/nødbuer som et HMS-tiltak. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at det ikke kan gis tilskudd til omsettbare installasjoner over reindrifftsavtalen.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre satsene og regelverk for tilskudd til anlegg. Det foreslås ingen øremerkinger verken til enkelttiltak eller til en avsetning til dette formålet i Reindrifftsavtalen 2020/2021.

10.6.11 Lærings- og omsorgsbaserte tjenester

I Reindrifftsavtalen 2019/2020 ble lærings- og omsorgsbaserte tjenester etablert som et permanent tilbud. I dag er det 26 familier med tilbud i lokalsamfunnene. De fleste har fullført godkjenningsordningen for å kvalitetssikre tjenestene sine. Flere av familiene kombinerer turisme og Ut på vidda, der de utnytter sesongene og investeringer i bygninger og utstyr.

Ut på vidda-tilbud er en ny tilleggsnæring, som har til oppgave å bistå reindrifftsfamilier i etablering, bygge opp sitt tilbud og tilpasse det til brukernes behov og nivå. Veien fram til god og lønnsom drift krever ressurser, engasjement og innsats både av etablererne og av prosjekt Ut på vidda.

Styringsgruppa har meldt tilbake til avtalepartene at de har under utarbeidelse en ny toårig prosjektplan. Hovedmålet er å etablere en tilleggsnæring i reindriften som er lønnsom for reindriftsfamiliene. Videre er det et mål å få etablert godt tilrettelagte tjenester som holder høy kvalitet og som etterspørres av kjøpere. I tillegg er det viktig at tilbudet gir personlig utvikling for brukerne gjennom læring, mestring og sosialt fellesskap, samt bidrar til økt forståelse og kunnskaper om reindrifta, samisk kultur, historie og tradisjoner.

På denne bakgrunn ser styringsgruppen det som viktig med økt innsats mot de som allerede er etablert slik at disse styrkes og kvalitetssikres. Samtidig er det også viktig med økt innsats opp mot aktuelle kjøpere av tjenesten. Dette innebærer at styringsgruppen framover ikke vil prioritere tilretteleggelse for flere tilbydere. Dette er en strategi og en prioritering som Statens forhandlingsutvalg støtter.

Ut på vidda og turisme kombineres i dag av flere reindriftsfamilier. Med dette som utgangspunkt ønsker Statens forhandlingsutvalg at Innovasjon Norge og Fylkesmannen i Troms og Finnmark kartlegger mulighetene for en bedre samordning av aktiviteter finansiert over Utviklingsprogrammet og ordningen med lærings- og omsorgsbaserte tjenester.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning til lærings- og omsorgsbaserte tjenester på 3,5 mill. kroner over Reindriftsavtalen 2020/2021. En slik satsing er også i tråd med Sametingets innspill til reindriftsavtalen.

10.6.12 Oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein

I forbindelse med Reindriftsavtalen 2018/2019 ble avtalepartene enige om å utvikle og innføre optisk lengdemåling på rein. Bakgrunnen for dette var at gjeldende klassifiseringssystem ikke har nødvendig tillit i næringen og hos slakteribedriftene. For at reindriften skal få tillit til klassifiseringssystemet, er det viktig at klassifiseringen gjøres så objektivt som mulig, og at den ikke avhenger av subjektive vurderinger hos den enkelte klassifisør. Hovedmålet med prosjektet var å oppnå en mer transparent klassifisering i alle reinslakteriene slik at systemet oppnår større tillit i verdikjeden. Klassifiseringen skal danne grunnlaget for å få kartlagt hvor mye fett, kjøtt og bein en slaktekropp består av, og gjennom dette gi direkte informasjon om utbytte ved nedskjæring av slakt.

I Reindriftsavtalen 2019/2020 ble avtalepartene enige om at alle slakterier skal rapportere og benytte nytt klassifiseringssystem for all rein. For å sikre dette ble avtalepartene enige om å stille vilkår om at all kalv skal være klassifisert etter dette systemet for å være tilskuddsberettiget. Statens forhandlingsutvalg er kjent med at enkelte slakterier på tross av dette ikke har brukt nytt klassifiseringssystem.

I Reindriftsavtalen 2019/2020 ble det satt av midler fordi det gjenstod tre slakterier som ikke hadde fått implementert nytt klassifiseringssystem. Dette er enda ikke gjennomført, men tilskudd til disse tre kan dekket av ubrukte midler på ordningen. Statens forhandlingsutvalg foreslår ingen avsetning på denne ordningen i Reindriftsavtalen 2020/2021.

Klassifiseringssystemet driftes med grunnlag i en avtale mellom NRL og Animalia. NRL anslår behovet for midler til drift av klassifiseringssystemet til 0,5 mill. kroner. Statens forhandlingsutvalg legger dette til grunn, og foreslår at det settes av 0,5 mill. kroner til oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein.

10.6.13 Midler til kriseberedskap

I Reindriftsavtalen 2018/2019 ble det etablert et kriseberedskapsfond på 2,0 mill. kroner. Formålet med kriseberedskapsfondet er å forhindre omfattende tap av rein eller andre store

dyrevelferdsmessige utfordringer ved beitekriser, der reinbeitedistriktets eller tamreinlagets eget kriseberedskapsfond ikke er tilstrekkelig til gjennomføring av nødvendige tiltak. Fylkesmannen administrerer ordningen, men skal innhente uttalelse fra kriseberedskapsutvalget før vedtak treffes. I 2019 er det brukt 0,3 mill. kroner av kriseberedskapsfondet.

I januar 2020 er det vanskelige beiteforhold i Finnmark, og kriseberedskapsutvalgene arbeider med å få på plass avbøtende tiltak. Dagens situasjon viser hvor viktig det er å ha et kriseberedskapsfond som kan benyttes for å få satt inn tiltak raskt. Statens forhandlingsutvalg mener derfor det er behov for en avsetning på nivå med gjeldene reindrifftsavtale.

Fylkesmannen leder kriseberedskapsutvalgene i hvert reinbeiteområde. Beredskapsutvalgene har også medlemmer fra NRL og Mattilsynet. Landbruksdirektoratet har utarbeidet mandat for utvalgene, og har en koordinerende rolle. I en normalsituasjon møtes beredskapsutvalgene tre ganger i året. I en krisesituasjon vil antallet møter bli høyere. Statens forhandlingsutvalg foreslår at reieneernes kostnader ved møtene dekkes over Reindrifftsens Utviklingsfond, og at det settes av 0,25 mill. kroner til dette formålet.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 1,0 mill. kroner til kriseberedskapsfondet og 0,25 mill. kroner til å dekke møtekostnader over Reindrifftsavtalen 2020/2021.

10.6.14 Frakttilskudd

Tilskudd til frakt av reinslakt skal bidra til utjevning av pris på reinkjøtt til reieiere i ulike reinbeitedistrikt og tamreinlag, samt bidra til effektiv slakting og omsetning av reinkjøtt. Tilskuddet skal også bidra til økt slakteuttak før innflytting til høst- og vinterbeiter. Utover de nevnte formål bidrar frakttilskuddet til økt konkurranse om råstoffet.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås en avsetning på 2,5 mill. kroner til ordningen med frakt av rein over Reindrifftsavtalen 2020/2021. Dette er tilsvarende avsetning som i gjeldende avtale.

10.6.15 Rapportering av slaktet rein

Ordningen med tilskudd til rapportering av slaktet rein åpner for at de som slakter rein kan søke om økonomisk støtte til gjennomføring av de aldersbestemmelser som kreves.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås en avsetning på 0,3 mill. kroner til ordningen med tilskudd til rapportering av slaktet rein over Reindrifftsavtalen 2020/2021. Dette er tilsvarende avsetning som i gjeldende avtale.

Statens forhandlingsutvalg ser behovet for at det jobbes med å utvikle ordningen med rapportering slik at man får et mer effektivt og forutsigbart rapporteringssystem til nytte for både slakteriene og reindrifften.

10.6.16 HMS –tjeneste i reindrifften

I Reindrifftsavtalen 2019/2020 ble det satt av 2 mill. kroner til utvikling og etablering av en HMS-tjeneste i reindrifften. En HMS-tjeneste for reindrifften er nå etablert av Norsk Landbruksrådgivning, og det er ansatt to HMS-rådgivere i to halve stillinger. Rådgiverne er lokalisert i Trøndelag og Troms og Finnmark, men har arbeidssted i områder der det drives reindrift. NRL skal levere rådgivningstjenesten og utarbeide kurs- og veiledningsmateriell, holde kurs og veiledningsmøter, og tilby bedriftshelsetjeneste for næringen ved behov.

Statens forhandlingsutvalg vil videreføre avsetningen på 2 mill. kroner til HMS-tjenesten som nå er etablert av Norsk Landbruksrådgivning. Videreføringen er i tråd med Sametingets innspill til avtalen.

10.6.17 Videreutvikling av reindriftens arealbrukskart

På bakgrunn av et gjennomført pilotprosjekt for å utvikle reindriftens arealbrukskart, ble avtalepartene i Reindrifftsavtalen 2015/2016 enige om å gå videre med utvikling av reindriftens arealbrukskart. Avtalepartene understreket at de ser det som viktig at reindriftens arealbrukskart utvikles til å bli helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindriftnæringen, offentlig forvaltning, planmyndigheter og utbyggere. Videre at det er et mål at kartene skal danne grunnlag for innsyn i reindriftens arealbruk, og være et sentralt saksbehandlingsverktøy i analyser og tematiske framstillinger i saker hvor reindriften blir berørt.

Landbruksdirektoratet har i 2019 gjennomført pilotprosjekter for opplæring i ajourhold av arealbrukskartene. Landbruksdirektoratet har også utarbeidet rutinebeskrivelser og veiledningsmateriell til bruk under opplæring av distriktene.

Statens forhandlingsutvalg mener det er viktig at alle distriktene får et tilbud om opplæring i ajourhold av kartene. Kvaliteten på arealbrukskartet er avhengig av at distriktene sørger for oppdatering av kartene.

I Reindrifftsavtalen 2016/2017 ble det satt av 300 000 til arbeidet med arealbrukskart. Av disse midlene gjenstår det 184 000 kroner. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det ikke gjøres en egen avsetning til arealbrukskart over Reindrifftsavtalen 2020/2021, men at de gjenstående midlene omdisponeres til å dekke opplæring av distriktene i ajourhold av arealbrukskartene.

10.6.18 Utestenging fra vinterbeiter i Sverige

Utestenging fra vinterbeiter i Sverige har vært en utfordring for norske reieiere siden 2005, da konvensjonen om reinbeite mellom Norge og Sverige utløp. Forhandlinger mellom Sverige og Norge om en ny konvensjon ble avsluttet i 2009, men det har vært uklart om Sverige ville ratifisere konvensjonen. Svenske myndigheter har nå meddelt norske myndigheter at de ikke kommer til å ratifisere forslaget til konvensjon. Landene skal gå inn i dialog om andre løsninger, men det er krevende og resultatet er usikkert.

Dette gjør at situasjonen fortsatt er vanskelig for norske reieiere som har vært avhengige av beiteområder i Sverige. Denne vanskelige situasjonen har ingen snarlig løsning. I tillegg rapporteres det om at kostnadene ved de kompensierende tiltakene øker. Landbruksdirektoratet har beregnet kostnader i 2020 for de syv reinbeitedistriktene som hadde rett til å beite i Sverige etter den tidligere konvensjonen. Etter disse beregningene vil det være behov for 3,2 mill. kroner til å dekke kostnadene til føring og flytting av rein.

Kostnadene til føring og flytting av rein som følge av manglende konvensjon har siden 2006 vært dekket utenfor reindrifftsavtalen, ved at midler over statsbudsjettet kapittel 1142 post 71 Landbruksdirektoratet er overført til RUF i etterkant av reindrifftsavtaleforhandlingene. Med bakgrunn i at midlene blir overført til RUF og at distriktene søker RUF om støtte til tiltak, ser staten det som hensiktsmessig at disse midlene nå blir overført direkte til avtalen.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 3,2 mill. kroner til tiltak for reinbeitedistrikter som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige over Reindrifftsavtalen 2020/2021.

10.6.19 Andre ordninger som sorterer under RUF

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at RUFs styre skal utøve sin myndighet med utgangspunkt i bevilgningsrammen, og at styret selv legger opp til en plan for disponering av frie midler som bidrar til å nå målene i reindriftspolitikken. Statens forhandlingsutvalg vil påpeke at så fremt ikke annet er bestemt av avtalepartene, skal frigjøring av tidligere gitte bevilgninger over fondet inngå som en styrking av fondets egenkapital.

Utover de ordningene som er omtalt ovenfor, legger Statens forhandlingsutvalg til grunn at det ikke gjennomføres endringer i de øvrige ordningene som i dag sorterer under Reindriftens utviklingsfond.

10.7 Utredninger

10.7.1 Helsetjeneste for rein

NRL krever at det opprettes en helsetjeneste for rein, og viser til at landbruket har gode erfaringer med dette. NRL peker på at oppgavene til en helsetjeneste for tamrein skal være både forebyggende helse- og velferdsarbeid, i tillegg til smitteberedskap og sykdomskontroll. NRL mener både Mattilsynet og Veterinærinstituttet må være sentrale aktører i en slik tjeneste.

I jordbruket er det etablert helsetjeneste for fjørfe, sau, svin og storfe, administrert av Animalia. Animalias helsetjeneste for husdyr er finansiert av omsetningsavgiften, dvs. næringens egne midler. Gjennom helsetjenestene jobber Animalia med forebyggende helsearbeid og organisert sykdomsbekjempelse for næringen. Animalia samarbeider også med Tine, som leder helsetjeneste for geit.

En helsetjeneste for rein bør bygges på samme grunnlag som helsetjenestene for husdyr.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avtalepartene ber Landbruksdirektoratet om å utrede nærmere behovet for en helsetjeneste for rein, og hvordan en slik helsetjeneste eventuelt kan utformes. Det etableres en referansegruppe for en slik utredning, der avtalepartene, Animalia, Mattilsynet og Veterinærinstituttet er med. En slik utredning presenteres for avtalepartene under oppstartsmøtet før reindrifftsavtaleforhandlingene for 2021/2022.

10.7.2 Styrking av distriktene i arealsaker – bistand og kompetanse

Reindrift er en arealavhengig næring, og tilgang på nødvendige arealer er en sentral forutsetning for at reindriftnæringen skal få økt sin produksjon og lønnsomhet. NRL viser til at det er bekymringsfullt at mange distrikt føler de taper beiteland som følge av at de ikke har tilstrekkelige ressurser for å ivareta sine interesser, og krever at reinbeitedistriktene må styrkes når det kommer til administrasjon samt areal- og ressursforvaltning. NRL krever videre at det etableres ordninger med reindriftsfaglige plankonsulenter innenfor hvert reinbeiteområde.

Statens forhandlingsutvalg ser behov for å øke distriktenes kunnskap om plan- og bygningsloven. I den forbindelse vises det til departementets arbeid med å oppdatere veilederen om bruk av plan- og bygningsloven innenfor reinbeiteområdene. Statens forhandlingsutvalg registrerer at det i enkelte områder er etablert egne plankonsulenter som skal bistå reinbeitedistriktene i arealsaker. Etableringen av plankonsulenter reiser flere problemstillinger. Statens forhandlingsutvalg er opptatt av at distriktene kan ivareta egne interesser i arealsaker. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at Landbruksdirektoratet

gjennomfører en utredning for å avklare hvordan distriktene kan styrkes slik at de best kan ivareta egne interesser i arealsaker. Det foreslås at arbeidet legges frem for avtalepartene i forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2021/2022.

En diskusjon om muligheten for å etablere planfaglig støtte på regionalt nivå er i tråd med Sametingets innspill.

10.7.3 Gjennomgang av kostnadssenkende og direkte tilskudd

Statens forhandlingsutvalg viser til omtalen om gjennomgang av de kostnadssenkende og direkte tilskuddene under punkt 10.3.

10.8 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

10.8.1 Økonomisk ramme

Statens forhandlingsutvalg foreslår en bevilgning på 91,8 mill. kroner til kostnadssenkende og direkte tilskudd for Reindrifftsavtalen 2020/2021, dette er en økning på 3,6 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale.

Statens forhandlingsutvalg understreker at bevilgningene over post 75 er styrende, og LMD kan, etter samråd med NRL, justere de avtalte satsene for å holde forbruket innenfor bevilgningen.

10.8.2 Distriktstilskudd

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økt medansvar for utvikling av reindriften i bærekraftig og retning, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer og økt lønnsomhet. Tilskuddet skal videre gi grunnlag for avsetning til kriseberedskap, arbeid med helse, miljø og sikkerhet og avløserordning ved sykdom og svangerskap utover folketrygdens generelle ordninger.

Statens forhandlingsutvalg viser til at satsene for distriktstilskuddet ble betydelig økt både i Reindrifftsavtalen 2018/2019 og under fjorårets forhandlinger, og foreslår derfor en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås en avsetning på 16,8 mill. kroner til distriktstilskudd for Reindrifftsavtalen 2020/2021.

For å styrke kvinnelig deltagelse i reindriften, foreslår Statens forhandlingsutvalg at det legges til rette for at flere kvinnelige medlemmer går inn i distriktsstyrene. Gjennom forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag kan det stilles krav om kjønnsbalanse i distriktsstyret likt kravet i likestillings- og diskrimineringsloven § 28. Det legges opp til en drøfting av dette under forhandlingene.

10.8.2.1 Avløsning ved sykdom og ved ferie og fritid

Statens forhandlingsutvalg viser til rapporten "Avløsning ved ferie og fritid i reindriften", utarbeidet av Landbruksdirektoratet, der muligheten for å etablere en ordning for avløsning ved ferie og fritid ble utredet. Statens forhandlingsutvalg er av den oppfatning av at en slik ordning bør innarbeides i distriktstilskuddet. I tilbudet har vi imidlertid valgt å prioritere avsetning av midler til opprettholdelse av de direkte tilskuddene innenfor den gitte rammen.

Det foreslås derfor ikke å avsette midler til en ordning for avløsning ved ferie og fritid over Reindrifftsavtalen 2020/2021.

Når det gjelder NRLs krav om avløser ved sykdom de første 16 sykedager viser Statens forhandlingsutvalg til at distriktstilskuddet allerede har som formål å dekke avløsning ved sykdom og svangerskap utover folketrygdens generelle ordninger.

10.8.3 Produksjonspremie

Formålet med produksjonspremie er å premiere innsats, produksjon og videreføring i næringen. Produksjonspremie bidrar også til å verdsette og synliggjøre den innsatsen som utføres i tillegg til arbeidet på fjellet.

Det er avgiftspliktig salgssinntekt av kjøtt og andre avgiftspliktige salgssinntekter fra rein tilhørende alle reieierne i siidaandelen som danner grunnlaget for beregning av produksjonspremie. Avgiftsfrie salgssinntekter og salg av livdyr inngår ikke som grunnlag for beregningen av produksjonspremie. Frakt- og slaktekostnader inngår ikke i grunnlaget for beregning av produksjonspremie. Dette innebærer at det er reieierens oppgjørpris for reinskrotten som skal danne grunnlaget for beregningen av produksjonspremie.

Det foreslås en avsetning på 40,1 mill. kroner til produksjonspremieordningen for Reindrifftsavtalen 2020/2021. Dette er en økning på 4,6 mill. kroner sammenlignet med gjeldende avtale.

Økningen gjør det mulig å opprettholde gjeldende satser og regelverk.

For øvrig vises det til punkt 10.3, hvor Statens forhandlingsutvalg foreslår en utredning av dagens produksjonspremie i den hensikt å få utredet eventuelle endringer som stimulerer til økt næringsretting og produksjonsoptimalisering.

10.8.4 Kalveslaktetilskudd

Formålet med kalveslaktetilskuddet er å stimulere til at en større del av kjøttproduksjonen foregår på kalv, noe som er ressursøkonomisk gunstig. Uttak av kalv reduserer presset på vinterbeitene, og reduserer tapene i løpet av vinteren. Økt uttak av kalv bidrar også til økt produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås en avsetning på 25,8 mill. kroner til kalveslaktetilskuddsordningen over Reindrifftsavtalen 2020/2021.

For øvrig vises det til punkt 10.3, hvor Statens forhandlingsutvalg foreslår en utredning av dagens kalveslaktetilskudd i den hensikt å få utredet eventuelle endringer som stimulerer til økt næringsretting og produksjonsoptimalisering.

10.8.5 Særskilt driftstilskudd til ungdom

Formålet med særskilt driftstilskudd til ungdom er å støtte opp om siidaandelsledere som er under 30 år, og som er under etablering og oppbygging av egen drift.

På bakgrunn av at satsene for særskilt driftstilskudd til ungdom ble betydelig økt under fjorårets forhandlinger, foreslår Statens forhandlingsutvalg en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås en avsetning på 2,2 mill. kroner til særskilt driftstilskudd til ungdom for Reindrifftsavtalen 2020/2021. Dette er tilsvarende avsetning som i gjeldende avtale.

10.8.6 Etableringstilskudd

Etableringstilskuddet har som formål å støtte opp om reindriftsutøvere under 35 år, og som er under etablering av egen enhet. Samtidig skal tilskuddet stimulere til strukturendringer ved at siidaandeler blir overdratt til personer under 35 år.

Statens forhandlingsutvalg viser til at med dagens satser har antall etableringstilskudd økt jevnt de siste årene, og mener derfor at ordningen oppfyller formålet med å tilrettelegge for generasjonsoverganger i reindriften. Statens forhandlingsutvalg ser på den bakgrunn ikke behov for en økning av satsene for en ytterligere stimulering til etablering.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås en avsetning på 3,9 mill. kroner til ordningen med etableringstilskudd over Reindrifftsavtalen 2020/2021.

10.8.7 Ektefelle-/samboertillegg

Formålet med ektefelle-/samboertillegget er å støtte opp om den familiebaserte reindriften.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås en avsetning på 1,1 mill. kroner til ektefelle-/samboertillegg for Reindrifftsavtalen 2020/2021. Dette er en reduksjon på 0,1 mill. kroner fra gjeldende avtale.

10.8.8 Særskilt driftstilskudd til kvinner

Formålet med særskilt driftstilskudd til kvinner er å støtte kvinner som har reindrift som hovednæring.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av gjeldende satser og regelverk. Det foreslås en avsetning på 1,9 mill. kroner til særskilt driftstilskudd for kvinner for Reindrifftsavtalen 2020/2021. Dette er tilsvarende avsetning som i gjeldende avtale.

10.9 Velferdsordninger

Det foreslås en bevilgning på 4 mill. kroner til velferdsordninger over Reindrifftsavtalen 2020/2021. Dette fordeles på tidligpensjonsordning, avløsning ved svangerskap og fødsel og overføring til den kollektive forsikringsordningen som gir reindriftsutøvere 100 pst. dekning av sykepengegrunnet. Dette er tilsvarende avsetning som i gjeldende avtale.

10.9.1 Tidligpensjonsordning

Tidligpensjon for reindriftsutøvere skal bidra til å lette generasjonsovergangene i reindriften for de som har hatt hoveddelen av sine inntekter fra reindrift. Ordningen skal gjøre det mulig for aktive næringsutøverne å gå ut av næringen før de har rett til alderspensjon fra folketrygden, og skal videre stimulere til at reintallet og sysselsettingsstrukturen tilpasses næringens ressurs- og inntektsgrunnlag.

Når det gjelder NRLs anbeføring om at referanseinntekten i tidligpensjonsordningen ikke er treffende nok sammenlignet med ordningens formål, vil Statens forhandlingsutvalg presisere at ordningen skal gjøre det mulig for aktive reindriftsutøvere å gå ut av næringen før de har rett på ordinær alderspensjon fra folketrygden. Reindriftsutøvere som ikke har hatt sin hovedinntekt fra aktiv reindrift vil dermed ikke være omfattet av ordningens formål.

Statens forhandlingsutvalg vil videre påpeke at referanseinntekten på minimum 45 000 kr har vært uendret siden ordningen ble innført i Reindrifftsavtalen 1999/2000. Videre ble det senest i forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2018/2019 gjort en vurdering av hva som omfattes av begrepet "annen tilleggsnæring til reindrift", som kan regnes med i referanseinntekten. Statens forhandlingsutvalg ser derfor ikke at det er behov for en ny vurdering av inntekter som kan inngå i referanseinntekten på nåværende tidspunkt.

Statens forhandlingsutvalg viser til at satsene for en- og tobrukerpensjon ble betydelig økt i Reindrifftsavtalen 2019/2020, og foreslår derfor en videreføring av gjeldende regelverk og satser.

Det avsettes 2,5 mill. kroner til ordningen med tidligpensjon.

10.9.2 Avløsning ved svangerskap og fødsel

Ordningen om tilskudd til avløsning ved svangerskap og fødsel skal bidra til å styrke reindrifftskvinnenes stilling, og den familiebaserte reindrifften. Tilskudd for leid hjelp ved svangerskap og fødsel forvaltes av Landbruksdirektoratet. Gjeldende regelverk og satser foreslås videreført.

Det foreslås en avsetning på 1,0 mill. kroner til ordningen med avløsning ved svangerskap og fødsel.

10.9.3 Øvrige velferdsordninger

For reindrifftsutøvere utgjør sykepengene fra NAV i utgangspunktet 75 pst. av sykepengegrunnlaget. For å sikre reindrifftsutøvere sykepenger tilsvarende 100 pst. av sykepengegrunnlaget foreslår Statens forhandlingsutvalg at avsetningen over reindrifftsavtalen settes til 0,5 mill. kroner. Slik som tidligere år overføres midlene sentralt til folketrygden.

Statens forhandlingsutvalg vil også påpeke at reindrifftsutøvere har mulighet til å tegne individuell forsikring gjennom NAV som gir 100 pst. dekning av sykepengegrunnlaget også de første 1–16 dagene.

10.10 Organisasjonstilskudd

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at det omfattende organisasjonsutviklingsarbeidet som NRL har gjennomført de siste årene har ført til en økning av medlemsmassen i tråd med prosjektets hovedformål. Det forutsettes derfor at det nå er et mindre behov for offentlige overføringer for å drifte organisasjonen. Vi viser her til at NRL totalt har fått 1,5 mill. kroner til utvikling av egen organisasjon over RUF. Videre er organisasjonstilskuddet økt de siste årene med 1,4 mill. kroner.

Statens forhandlingsutvalg har gjentatte ganger bedt om å få forelagt resultatet av organisasjonsutviklingsarbeidet, med oppdaterte medlemstall, uten at dette er fremlagt. Med bakgrunn formålet med de nevnte økningene vil Statens forhandlingsutvalg be om at NRL i løpet av forhandlingene legger fram en fullstendig oversikt som viser utviklingen av antall medlemmer de fem siste årene.

Statens forhandlingsutvalg vil påpeke det særskilte med at NRLs drift i all hovedsak blir finansiert over statsbudsjettet. Med dette som utgangspunkt, foreslår Statens forhandlingsutvalg at vilkår om at NRLs styre og lokallag ivaretar krav til kjønnsbalanse gitt i Likestillingsloven § 13 opprettholdes, jf. tidligere gitte vilkår knyttet til utbetaling av organisasjonstilskuddet.

Tilskuddet skal utbetales kvartalsvis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2019. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre offentlige institusjoner skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

Statens forhandlingsutvalg foreslår etter dette at organisasjonstilskuddet settes til 6 mill. kroner. Dette er en reduksjon på 1,3 mill. kroner. Fremleggelse av fullstendig medlemsoversikt for siste fem år settes som vilkår for utbetaling av organisasjonstilskuddet over Reindrifftsavtalen 2020/2021.

11 Fordeling av tilbudets ramme

Kapittel 1151 Til gjennomføring av reindrifftsavtalen (mill. kroner)

Post	Benevnelse	Reindrifftsavtalen 2019/2020	Forslag til avtalen for 2020/2021	Differanse 2019/2020 og 2020/2021
51	Reindrifftsens utviklingsfond	36,60	37,50	0,90
72	Organisasjonstilskudd	7,30	6,00	-1,30
75	Direkte tilskudd	88,20	91,80	3,60
79	Velferdsordninger	4,00	4,00	-
	Sum	136,10	139,30	3,20

Post 51 Utviklings- og investeringstiltak (mill. kroner):

Formål	Avtalen 2019/2020, tildelingsramme	Avtalen 2020/2021, tildelingsramme
Konfliktforebyggende tiltak	1,50	1,50
Utviklingsprogrammet	8,20	8,20
Fagbrevordningen	2,50	2,50
Markedstiltak	5,00	5,00
Pramming	4,50	3,50
Lærings- og omsorgsbaserte tjenester	2,50	3,50
Oppfølging og kontroll optisk lengdemåling av rein	1,00	0,50
Fjerning av gammelt gjerdemateriell m.m	0,80	-
Beredskapsfond	1,00	1,00
Møtegodtgjørelse beredskapsutvalg	-	0,25
Frakttilskudd	2,50	2,50
Tilskudd til rapportering av slaktet rein	0,30	0,30
HMS i reindrifften	2,00	2,00
Kompensasjon for utestengning fra vinterbeiter i Sverige	-	3,20
Til disposisjon for RUFs styre	4,80	3,55
Sum	36,60	37,50

Post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill. kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtalen 2019/2020	Forslag til avtalen for 2020/2021	Differanse 2019/2020 og 2020/2021
Distriktstilskudd	17,40	16,80	-0,60
Produksjonspremie	35,50	40,10	4,60
Kalveslaktetilskudd	25,60	25,80	0,20
Særskilt driftstilskudd til ungdom	2,20	2,20	-
Etableringstilskudd	4,40	3,90	-0,50
Ektefelle- og samboer- tilskudd	1,20	1,10	-0,10
Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel	1,90	1,90	-
Sum	88,20	91,80	3,60

Post 79 Velferdsordninger (mill. kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtalen 2019/2020	Forslag til avtalen for 2020/2021	Differanse 2019/2020 og 2020/2021
Tidligpensjon	2,50	2,50	-
Avløsning ved svangerskap/fødsel	1,00	1,00	-
Øvrige velferdsordninger (sykepenger)	0,50	0,50	-
Sum	4,00	4,00	-

12 Omtale av forhold utenfor rammen for reindrifftsavtaleforhandlingene

12.1 Landbruks- og matdepartementet

12.1.1 Forbud mot bruk av salt- og mineralsteiner - Forbud mot å plassere husdyr på beite i Nordfjella

Mattilsynet har, på vegne av Landbruks- og matdepartementet, sendt på høring forskrift om forslag til endringer i reglene om bruk av salt i Nordfjella. Forslaget fremmes på bakgrunn av at forbudet mot saltstein som ble innført i 2019 har vist seg å ikke fungere så godt. Forslaget åpner for at salt kan gis via saltinnretninger, men under forutsetning av at saltinnretningen ikke gir avrenning av salt, og at det ikke dannes varige samlingsplasser. Saltinnretningen må flyttes flere ganger i løpet av den normale beiteperioden avhengig av underlaget.

Statens forhandlingsutvalg understreker at det er viktig at NRL viderefører samarbeidet med Mattilsynet.

12.1.2 Privat slakting og omsetning av reinkjøtt

Animaliehygieneforskriften gir reindriften mulighet til å produsere under tradisjonelle samiske forhold, og å selge egen rein direkte til forbruker fra primærproduksjonssted eller slakteplass i et reinbeitedistrikt. Dette kan gjøres uten at kjøttet må kontrolleres av Mattilsynet. Salg direkte til forbruker kan bidra til økt lønnsomhet, og den tradisjonelle slaktingen gir mulighet til økt verdiskaping gjennom bruk av skinn og biprodukter. I tillegg bidrar omsetning i nærmarkedet til å skape positive relasjoner mellom reindriften og øvrig lokalbefolkning.

På tross av flere positive sider ved privat slakting og omsetning av reinkjøtt, vurderer departementet at det på nåværende tidspunkt ikke er hensiktsmessig å utvide ordningen. Dette har sammenheng med utbruddet av CWD og iverksatte smittereduserende tiltak.

12.1.3 Evaluering av endringene i den offentlige forvaltningen av reindriften

I 2014 ble det foretatt endringer i forvaltningen av reindriften. Områdestyrene ble avviklet, og deres oppgaver ble overført til Fylkesmannen i de fem nordligste fylkene.

Det er nå gjennomført en evaluering av endringene i forvaltningen av reindrift. NIBIO leverte sin rapport i mars 2019. Landbruks- og matdepartementet har orientert Sametinget og NRL om hvordan denne evalueringen vil bli fulgt opp. Departementet vil tydeliggjøre styringssignalene til fylkesmannen, og blant annet legge vekt på fylkesmannens rolle som førstelinjetjeneste. Departementene har også startet et arbeid med å oppdatere veilederen om bruk av plan- og bygningsloven innenfor reinbeiteområdene.

12.1.4 Bedring av rammebetingelser for reindriften i Trollheimen

Landbruks- og matdepartementet vil i etterkant av forhandlingene invitere NRL til et møte om rammebetingelsene i Trollheimen, der også Fylkesmannen i Trøndelag deltar.

12.1.5 Forslaget til ny fjellov

Statsallmenningsutvalget leverte i juni 2018 et forslag til ny fjellov (NOU 2018:11 Ny fjellov). NOU-en ble sendt på høring, og departementet har mottatt 150 høringsuttalelser. Departementet har nå saken til vurdering.

12.1.6 Retningslinjer for mekling i henhold til reindriftsloven § 73

Reindriftsloven § 73 har en egen bestemmelse om mekling. Bestemmelsen gir fylkesmannen adgang til å beslutte at det skal mekles mellom parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt. Denne muligheten er imidlertid i beskjeden grad brukt.

Departementet har utarbeidet retningslinjer med utgangspunkt i forslag fra arbeidsgruppen "Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften". Retningslinjene er anbefalinger/råd om hvordan meklingsprosessen skal gjennomføres.

Da reindriftsloven ble vedtatt i 2007 var meklingsbestemmelsen ment å være en viktig bestemmelse. Hensikten med bestemmelsen er at konflikter skal søkes løst så tidlig som mulig, og bidra til å hindre at konflikter havner i rettsapparatet. Utenrettslig mekling vil kunne gi en mindre formell ramme rundt konfliktløsningen, og gjøre samarbeid og sameksistens lettere senere.

Hensikten bak retningslinjene er å gjøre det lettere for fylkesmennene å ta i bruk lovens meklingsbestemmelse.

12.1.7 Forhandlinger om reinbeitekonvensjon

Det er nå klarlagt at Sverige av forskjellige årsaker ikke kan ratifisere og iverksette fremforhandlet konvensjon om den grenseoverskridende reindriften mellom Norge og Sverige. Dette innebærer at vi nå står uten en konvensjon mellom landene som er tilpasset situasjonen i dag og framover. LMD er godt kjent med de utfordringer den norske reindriften står overfor ved fravær av en konvensjon. LMD er opptatt av å finne løsninger som sikrer grunnlaget for norsk reindrift på en best mulig måte.

Dette er spørsmål som departementet nå følger opp. I løpet av forhandlingene legges det opp til at LMD gir en nærmere orientering om det videre arbeidet med den grenseoverskridende reindriften mellom Norge og Sverige.

12.2 Klima- og miljødepartementet

Staten viser til innspill fra NRL angående rovviltforvaltningen. Krav og innspill knyttet til Klima- og miljødepartementets ansvarsområde følges opp i det årlige møtet mellom KLD og NRL. Det tas sikte på å fastsette tidspunkt for et slikt møte i løpet av forhandlingene.

Staten vil ellers vise til at det rutinemessig gjennomføres konsultasjoner med Sametinget, NRL og eventuelt berørte reinbeitedistrikt i samsvar med konsultasjonsordningen i rovviltsaker som berører samiske interesser.

12.3 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Krav og innspill knyttet til arealforvaltning som sorterer under KMDs ansvarsområde følges opp i et eget møte mellom KMD og NRL. Det tas sikte på å fastsette tidspunkt for et slikt møte i løpet av forhandlingene.

12.3.1 Lovfesting av konsultasjoner

Kommunal- og moderniseringsdepartementet sendte i november 2019 forslag til endringer i sameloven (konsultasjoner) på høring, med høringsfrist 29. februar 2020. Det foreslås å lovfeste hovedprinsippene for konsultasjonsplikten, både for statlig, regionalt og lokalt nivå. Kommunal- og moderniseringsdepartementet sendte samtidig på høring en veileder for kommuner og fylkeskommuner med nærmere retningslinjer for hvordan konsultasjonsplikten kan gjennomføres.

12.3.2 Oppfølgingen av Samerettsutvalget 2

Justis- og beredskapsdepartementet:

Rettighetskartlegging i samiske områder fra Troms og sørover

Samerettsutvalgets forslag til regler om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter er til vurdering i Justis- og beredskapsdepartementet.

Nærings- og fiskeridepartementet:

Evalueringen av mineralloven – status

Regjeringen har både i Jeløya-plattformen og i ny politisk plattform (Granavolden-plattformen) skrevet at regjeringen skal evaluere mineralloven med sikte på bærekraftig ressursutvikling. Et utvalg ledet av professor Ernst Nordtveit leverte i desember 2018 en rapport med evaluering av mineralloven. Evalueringsmandatet adresserer blant annet behovet for god kunnskap om hvordan minerallovens bestemmelser om ivaretagelse av samiske rettigheter har fungert og fungerer. Sametinget har vært forelagt mandatet og har gitt innspill til departementet. Regjeringen har ennå ikke tatt stilling til hvordan evalueringen skal følges opp.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

Opprettelse av eventuelle utmarksstyrever og ny forvaltningsordning i Nordland og Troms

Samerettsutvalgets forslag om opprettelse av eventuelle utmarksstyrever og ny forvaltningsordning i Nordland og Troms er til vurdering i Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

12.4 Samferdselsdepartementet

12.4.1 Forbud mot veisalting på utsatte veier i reinbeiteområdene

Samferdselsdepartementet har mottatt en vurdering fra Statens vegvesen av forbud mot veisalting på utsatte veier i reinbeiteområder og muligheten for å redusere veisalting i reinbeiteområder.

Statens vegvesen opplyser at det på veier i områder med reindrift benyttes salt under forhold der salt gir særlig god effekt og der strøing med sand har liten effekt. Dette vil typisk være ved såkalte overgangsperioder der temperaturen veksler rundt 0°C, f.eks. under forhold med rim eller tynne ishinne. Utvikling de siste årene har gitt oss flere dager hvor temperaturen veksler rundt 0°C, noe som øker behovet for salting. I og med at friksjonsforbedring med sand har begrenset effekt under slike forhold, vil en begrensning eller opphør av saltbruk ha konsekvenser for kjøreforhold og dermed potensielt også konsekvenser mht. framkommelighet og trafikksikkerhet. Rim og tynne ishinne er forhold som er vanskelig for

trafikanterne å oppdage, de opptrer ofte i starten eller i slutten av vintersesongene og er dermed også kritiske mht. framkommelighet og trafikksikkerhet.

Med bakgrunn i Statens vegvesens vurdering, samt ut fra trafikksikkerhet- og framkommelighetshensyn, mener Samferdselsdepartementet at det ikke er hensiktsmessig å innføre et forbud mot salting på veier i reinbeiteområder eller på generell basis større begrensninger på bruk av salt i disse områdene. Departementet mener at det må gjøres konkrete vurderinger av enkeltstrekninger der reindriftsnæringen opplever utfordringer med salting.

Samferdselsdepartementet mener det er mest formålstjenlig at Norske Reindrifsamers Landsforbund kontakter Statens vegvesen om hvilke strekninger næringen finner utfordrende og omfanget av utfordringene på disse strekningene. Dette vil sette Statens vegvesen bedre i stand til å vurdere ev. avbøtende tiltak på disse strekningene.

12.4.2 Reinpåkjørsler-vei-jernbane

Samferdselsdepartementet legger til grunn at Bane NOR fortsetter arbeidet med å redusere påkjørsler av dyr i forhold til dagens nivå. Bane NOR prioriterer hvor inngjerding av ulykkesutsatte jernbanestrekninger vil være et egnet virkemiddel for å redusere antallet rein som blir påkjørt. Bane NOR vil også etablere en teknisk gruppe som vurderer nye teknologiske løsninger som har som formål å hindre dyr i å komme nær jernbanen og følgelig redusere dyrepåkjørsler. Samferdselsdepartementet oppfordrer NRL til nært samarbeid med Bane NOR for å finne egnede tekniske løsninger.

12.4.3 Erstatningssatser for rein drept på jernbane

Erstatning for rein påkjørt på jernbane er i utgangspunktet en privatrettslig sak mellom reineier og Bane NOR. NRL oppfordres å diskutere problemstillingen med Bane NOR om det skulle være behov for det. På nåværende tidspunkt er det ikke naturlig for Samferdselsdepartementet å gå inn i en problemstilling som er et privatrettslig forhold mellom den enkelte reineier og Bane NOR.

12.5 Finansdepartementet

Krav og innspill knyttet til skatter og avgifter sorterer under Finansdepartementets ansvarsområde. Dersom det er ønskelig kan LMD legge til rette for et møte mellom Finansdepartementet og NRL.